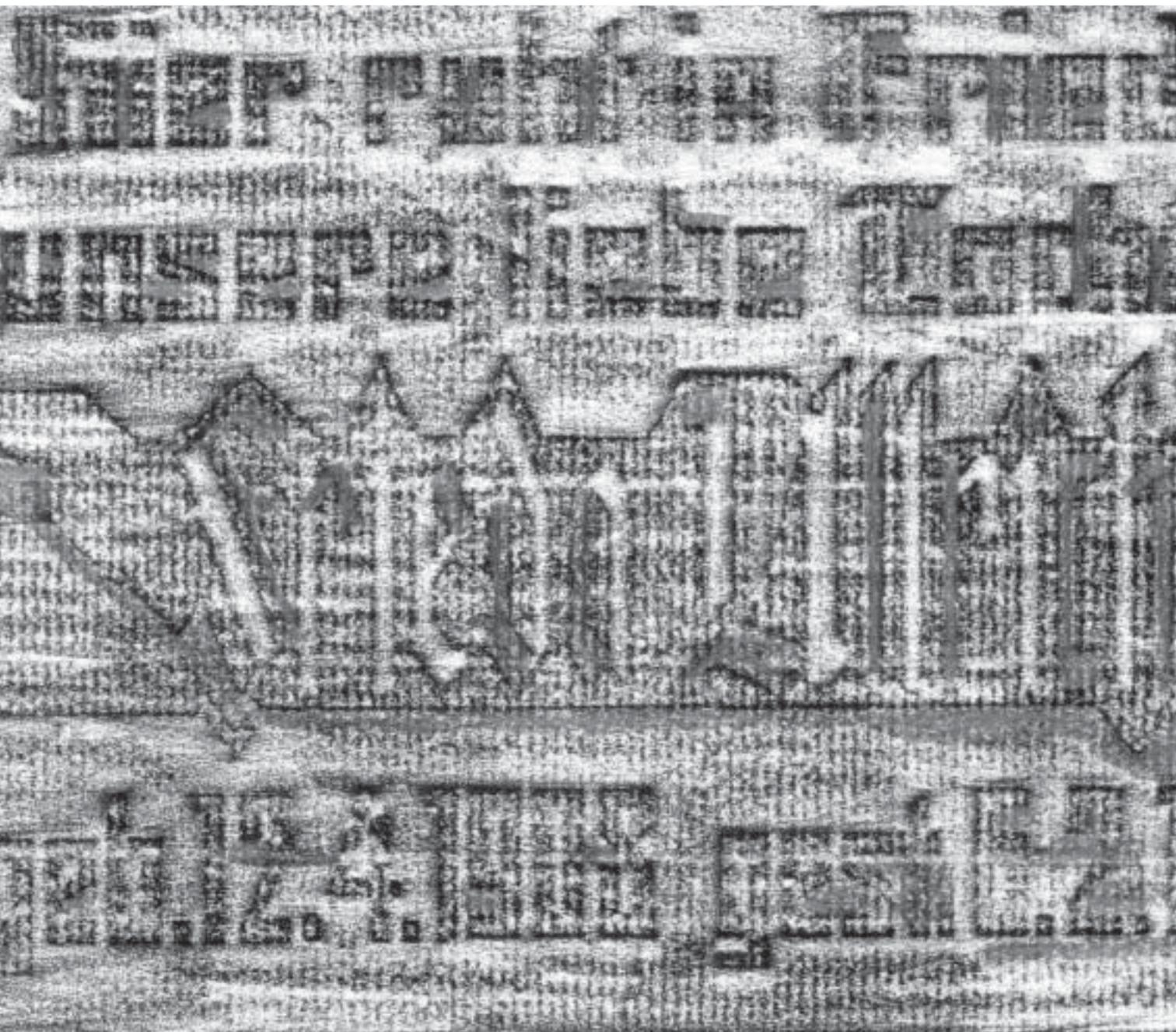

PSI VINO

34

časopis pro současnou poezii

IX. ročník

2005

Radek Fridrich / Hier (detail; cyklus Březiny, 2003)

MILAN HRABAL / Moderna vykopána ve Vyskeři aneb Zpráva účastníka zájezdu redakce Psiho vína do ráje

Zájezd se vyznačoval dostředností. Srdcem, k němuž směřovaly paprsky cest básniců Jaroslava Kovandy, Milana Libigera, Jana Nováka, Michala Šandy, Jakuba Grombíře byl ráj (Český), kam cesta nikdy nebývá snadná. Byl jsem pasažérem jednoho z paprsků.

Osud mi do cesty postavil tuto zkušenost: posadil mne do vlaku mezi mladou, pohlednou cikánečku a moderního novofašistu. Vedle nesoustavného ale častého vykřikování „fakin poliš“ a „smrt Spartě a Baníku“ mi za to, že jsem mu navrhl na místo jeho tašky s lahváči posadit stojící paní, slíbil, že o mou hlavu rozbije lahev od piva, až dopije a že jemu je všechno jedno. A potom se jal předpažovat pravou rukou, otloukat zařízení kolem sebe a tak. Vzhledem k tomu, že hmotnostně výrazně přecísloval má kila, slečna průvodčí byla příliš křehká a zbytek chlapů ve vagóně až příliš viditelně náš rozhovor neslyšel, soustředil jsem se dál jen na vlastní přežití. Hrdinou, co napravně zbloudilé kudy jde, jsem se tedy nestal: z tupého výrazu odulého fáši jsem vyrozuměl, že spíš přesvědčím krávu, aby nežrala trávu...

Stinný projev demokracie jsem přežil a tak jsem mohl poznat Vyskeř – vísku v Českém ráji. Na louce nad skalním srázem tam má boudu básník, malíř a člověk Petr Štengl společně se svou manželkou Blankou. Vedle ní stín a v něm, o slunečném sobotním srpnovém dopoledni se odehrálo slovní klání sedmi statečných „psích vinařů“, které se točilo kolem dvou otázečných virů: *kde je zakopána moderna a zda existuje v dnešním umění něco, co vynechat znamená nebyť in*. Napsané a přečtené je otištěno. Já sám nenapsal nic. Všechno co se mi zdálo moderní, jsem dávno zakopal a nehodlám sdělovat kde. Bilingvní spojení „býti in“ jsem si musel přeložit do češtiny. Ale bez čeho já bych *nebyl v ...* to opravdu netuším. Slůvko „in“ lze také chápat po slovinsku, jako spojku „a“. Ale že by editor takto neobratně naznačoval, bez čeho bychom se nemohli stát áčky, mi přišlo dost běčkové.

Běčkový ovšem nebyl bábelovský nábor Kovandův, který díky osobnímu zanicení (nebo též podebrání) a četby Náčelníka jízdní zálohy měl úspěch. Produkci přiměřeně rámovaly četné přelety jedno a dvojplošníků řízených vesměs nějakými současnými Ďakovy (viz I. Babel).

Nelze přeskočit první večer v chaloupce Štenglových (přičapla si pod skalou, nesoucí louku s již zmíněným besedním stínem). Kromě syté řízkové (masové i hříbí) večeře uchystané pohostinnou paní domu Blankou nás čekalo první čtení. Náčelník a majitel Psiho vína J. K. si – jako zálohu na diskusi o moderně (?) – na nás uchystal úryvek z novely Svatavy Antošové o tom, jak ještě nikdy nelízala nordickou blondýnu. Text v úplnosti vydá Concordia, čtený úryvek naleznete v časopise Intelektuál. Snadno poznáte, že od příběhu opravdového člověka se liší jen tím, že je úplně jiný. Ovšem – teď vyřknu názor jednotlivce, na něhož téhož dne stříkl nácek: drž hubu, dědku! – jestli dnešní opravdoví lidé myslí a jednají jako Svatavini Mengelové a Jolanty, pak nás

pámbu opatruj. Já se o tom zmiňuji nejen kvůli úplnosti zápisu, ale hlavně proto, že falicko-kundicko-ekskrementální pohled na svět nám vstupoval co postobraz moderny do rozhovorů dost ztopořeně. A ztopořené nepolkneš snadno... (Že by proto, že bychom byla obyčejná upocená hátečka? Dle Svatavy A. heterosexuálové?) Každopádně pro otištění té polizance v PV se z redakční rady nevyslovil nikdo.

Oběd skvělé houbové míchanice byl ve znamení příjezdu osmého psího vinaře – básníka Norberta Holuba. Odpoledne vyletní: Štenglovou „relativní rovinou“ zdejšího ráje to na pohled jsme dosáhli hradu Kosti. Okolní krása (zahrnující též chlazené orosené a dílčí koupel v jezeře – odvážní pouze Šanda a Grombíř) zdála se nám samozřejmě, jako zpěv Roberta Planta. O poslední šlapácké kilometry jsme byli okradeni nezbedným Libigerem. Zamával na projíždějící autobus, ten nesprávně pochopil, zastavil a svezl živoucí trosky až pod domovskou hospodu. Jediný, kdo neunesl takovou ztrátu byl Michal Šanda a tak vyšplhal na kopec s kapličkou nad lesem plným bedel. Kvůli úplnosti zápisu vyfuněl jsem na ten krajinný prs i já. Nelitoval jsem – výhled byl sice pozastřený třemi dívčími profily, co nás předběhly zkratkou, ale nadmíru příjemně.

Bouřka vlétla do předzahrádky hospody tempem, které nás zvedlo ze židlí. Skutečná čina našťastí vypukla až jsme dosáhli přístřeší. Následoval bleskostroj, který vyhodil elektřinu z drátů a tak jsme při svíčkách vzpomínali na srpen 68, za což díky nápadu Holubovu, který zaznamenal, že nazítří bude 21. a vyslovil přání k nám – starším pamětníkům. Vyznamenal se hlavně básník Kovanda, který toho z oné doby pamatoval nejvíc. V navožené atmosféře došlo i na Grombířovy a Holubovy překlady současných ruských básníků, z čehož zřetelně vyplynulo, že Rusko už vážně není co bývalo (ale stejně je třeba si dávat bacha?).

Setkání psích vinařů ovšem obohatilo Vyskeř nejen literárně, ale též etymologicky. Podle místní legendy prý název obce vznikl v časech, kdy nedaleký hrad byl dobyt nepřítelem a jedna z krásných paní prchla jednou z podzemních chodeb. Když vylezla na denní světlo, vůbec netušila, kde je, kudy jít. I zjevil se před ní anděl a správný směr ukázal zapálením

keře a výrokem: „Viz keř!“ Ovšem daleko pravděpodobnější se jeví výsledek okamžitého bádání jednoho ze psích vinařů (nesmlčím, že to byl autor článku), podle něhož závěr legendy je tento: krásná paní vyleze z chodby, odhrne keř a vstoupí na cestu, po níž kráčí místní ponocný a udiveně volá: „Vy z keře?“ Pro ilustraci dodám ještě alespoň jednu z dalších navržených variant – Grombířovu postmoderní verzi „Vykuř“ (ach intelektuální dopryč!, že by zase zauřadovala ta neoblízaná?).

Poslední ráno jsem si v plném již slunci četl Kabešovo Cash (aniž bych tušil, že autor je již víc než měsíc v básnickém nebi) a napadlo mne:

*Kapitán Achab stojí na přídi
před ním mrtvé moře
mrtvá velryba
bílý sen zmařený
ještě před usnutím
nezmůže nevrátí ho
bděním
ale dřevo kolem
nemlčí
zakusuje se do obzoru
zvlněného bolesti
která už odezněla...*

Ba ne, teprve zazní na stránkách Psiho vína.

Na předešlé straně: místo setkání – chalupa Štenglových ve Vyskeři.
Vlevo: budíček.

Shora dolů: Štengl, Kovanda, Šanda, Libiger, Holub, Novák, Grombíř, Hrabal, úroda.
Na dalších stranách: 8 – příprava oběda; 9 – oběd; 11 – odpolední siesta; 13 – večerní siesta; 15 – krajina po dešti; 28 – kuchyně; 29 – ráno u chalupy.
(Foto Milan Hrabal)

Gerhard Ruiss

výletná skupina

vedľa mojich topánok
ja.

to dobré umenie

dobré umenie
to dobré umenie
aké dobré je čo zmôže?
len nech neruší
keď sa stretnú
významné osobnosti
to dobré umenie
čo dobré zmôže?
môj ty bože
ako sme mohli zabudnúť
kto objednal stôl
kam pôjdeme
hneď na to
s jedlom pobudnúť?

tvoja cena, moja cena

moje tebaprecenenie
tvoje tebapodcenenie
tvoje mňaprecenenie
moje mňapodcenenie
tvoje mňaprecenenie
moje mňaprecenenie
tvoje tebaprecenenie
moje tebapodcenenie
v tebe moje bezcenenie
vo mne tvoje bezcenenie
a
niečo s tým spravíme že áno že nie?

Christian Loidl

malé divadlo

na zemi leží
vždy nejaký mŕtvý ktorý
nepatrí k hre

* * *

USMIEVA SA pomedzi
podpažie

vyusmieva
ovocie
z lístia

Peter Henisch

medzidoba ľadová

Tam kde by som chcel bývať
nebývam

Tam kde by som mohol ležať
bez toho aby som klamal

Byť pri tebe
by znamenalo byť pri mne
otvorenými oblokmi
znelo by leto
z času na čas
by sa nás zmocnila chuť
vyjsť si do prírody
a život vonku
bol by pohybom
na ktorom sa človek rád zúčastní

/ Tu je lepšie
mať oblok zatvorený

V noci by sme
prechladli
a cez deň

stoja bieli muži
na lešení
a omietajú fasádu /

Preto sa môže stať
že tvoje sny sú zlé

Hovoriš že dnes
sa ti prisnila vojna

Pýtam sa ktorá?
posledná
či ďalšia

Objatia
čo sa nám vydaria
vydaria sa nám aj tak

Werner Herbst

37 riadkov pre johannu

1
tvoje telo môj prameň
môj oblak
môj strom
z neho piť
za ním hľadieť
pod ním ležať
prameň oblak strom tvoje telo

2
hľadieť
vládať s tebou hľadieť
čiže hľadieť

hovoríť
vládať s tebou hovoriť
čiže hovoriť

ľubiť
tvoju lásku hľadať
čiže ľubiť

3
omyl

o nič neprosím
nič nežiadam
ľúbim

oprava

keďže ľúbim
prosím
keďže ľúbim
žiadam

4
tvoje telo
patrilo
môjmu
ako
oblak mesiacu

a potom nastal deň

5
čo bolo
kam
čo bude
odkiaľ

O. P. Zier

blahobyť alebo hospodárska kríza, plagát
(*Bertoltovi Brechtovi?*)

Blahobyť je,
keď si niečo možno dovoliť,
hovoriam nám.

Hospodárska kríza je,
keď si už nič nemožno dovoliť,
hovoriam nám.

Prečo si potom tí,
čo nám to stále hovoria,
môžu najviac dovoliť
práve počas hospodárskej krízy?

pohľadieť pokročiť
(*Pre Ernsta Jandla?*)

podhlavník
pod hlavník
hlavník pod
pod
pod
sem ticho hľa
môj hlav,
friederike!

dodatok
(*Otázka nezásobovania vyriešená*)

Sám seba dokončiť v
ozvene vlastného dychu

a v tomto kongeniálnom
preklade do konečnosti

doznieť s ním bezo zvyšku
ako keby nikdy nebol?

* * *

A naozaj ťa
neruší ten

hluk, čo

nastane, keď
ráno

otvorím
oči?

Dátum spotreby uplynul

Iba nezreteľne,
v náhodách zrkadlení,

pomenovaní tým, čo je možné, a predsa
sme verili

že sa spoznáme.
A dnes sa hľadáme

v široko rozptýlenej
ozvene týchto hluchých snov:

Obaja zamrazení, spotrebovať
do konca nášho

STRACHU?

Dost' úzka jazyková prázdnota; raná kapitola

Ako deti
sme sa učili
reč
ľadových kvetov, aby
sme sa mohli
dorozumieť
s chladom

Jedna
štipka soli a
už slzili naše prí-
behy od mrznúcich
okenných tabúľ do
hnileho vlhkého dreva
rámu.

(a
všetky tie mŕtve
ľadové kvety
s naším mlčaním
iba urýchlili
práchnivenie
v škárach)

(*Z němčiny preložil Marián Hatala*)

Martin Fibiger

Anděl odešel

Cestu k Vitínu ani za ten dlouhý čas Josef nezapomněl. Jakmile opustili Hubertus, bez sebemenšího zaváhání vyrazil mezi domy.

Byl slyšet proud vody, narážející na překážky z větví a kamenů, ozýval se i štěkot psů z okolních zahrad. Luční potok, na kterém v dětství stavěl hráze, tu a tam pokrýval ledový škraloup. Právě míjeli budovu školy a Josef řekl:

„Já si pamatuju, když sme tady chodili do školy, tak tu starou bránu do kostela u hřbitova sme malovali, že sme ji kreslili, a bylo nás ve třídě asi vosumnáct a já vyhrál cenu jako nejlepší obrázek a zarámovali to a viselo to v chodbě ve starý škole. Taky si pamatuju, že sme měli takovou soutěž na básničky, na tu trému, kerou sem měl, protože ten, co vyhrál tu soutěž, musel potom recitovat na takovym shromáždění. Ale je to zajímavý, vzpomínat na všechny ty děvčata a kluci. A taky na otce, jak von vždycky se spolehal na toho svýho bratra, učitele, co se týče našeho školení. Náš otec si nikdy nemyslel, že bysme šli s bráškou do gymnázia ani, s náma se počítalo, že až skončíme měšťanku, půdeme do nějakýho řemesla. Ta snad nejvyšší ambice byla, dostat se na poštu, nebo na dráhu. To byl ten strejda, kerej řek, když válka v pětačtyřicátym roce skončila, a vrátili sme se sem, že půdeme dál studovat...

Víš, ve Vitíně byli samí Němci, já byl ten jedinej Čech. Teda tam narozenej. Ale i tady dole sme před válkou byli jediný Češi v ulici. Venku sme s klukama mluvili jenom německy. Já uměl německy dobře. Když sem byl malej, rodiče zrovna neměli čas a dali mě k dědovi, tam se mluvilo jenom německy. Ale mladší bráška pak byl pořád doma, tam se zase mluvilo jen česky, a tak já mluvil spíš německy a bráška česky. Náš barák byl ten poslední a pak tam bylo asi sto padesát metrů a les.“

To už procházeli kolem lesního hřbitova, rozkládajícího se ve svahu proti kostelu, a Josef zastavil.

„Tady mezi tímhle hřbitovem a začátkem baráků bylo takový místo, kde pěstoval někdo stromky, co se dávaj na hřbitov, ty cedry takový, jako svíčky vypadaly. Von je tu sázel a byly takový, kerý rostly jen na metr, pak ale i dvoumetrový, a ty byly vod sebe tak jen půl metru, a v tom sme si hráli, to byl les pro nás malý kluky, tam sme se honili. Ten, co mu to náleželo, nebydlel blízko,

ale docházel někdy a vyháněl nás pryč. Ale kolem samí Němci, jak říkám. A příjemný lidi. Nebyl mezi nima žádněj jinej. K nám se všechny ty rodiny chovaly slušně.

Babička sem přišla v sedmnácti osmnácti dělat služku do jedný německý rodiny, kde děda pracoval jako mistr, tak se seznámili. Když přišla, německy neuměla, ale protože žila v tý německý rodině, tak se rychle naučila. A děda, ten tu už vyrost, ale esli se tu narodil, anebo sem jeho rodina přišla, když byl eště kluk, to nevím. Ale i von, vod mládí, von pořád jenom německy.“

Jen co se dostali ven z obce, jako by se Josefovi volněji dýchalo, i mluvil rychleji.

„Málo se to tu změnilo, jak já si to pamatuju z dětství,“ řekl a mávl rukou kolem sebe. „Tady tomu se říkalo *Pferdestein*, Koňskej kámen, támhle to byl *Lindenhübel*, Lipovej pahorek, a tady zas *Josefsruh*, a kousek dál *Schweinfang*. A tady, až za tema posledníma domama, byly tůně, ty tu už nejsou, my sme jim říkali malý tůně, ta největší měla asi třicet metrů krát dvacet metrů, a zrovna na ní bejvala taková stará pramice. Nikdo ji nepoužíval, byla přivázaná k jedný vrbě, ale polovina stála už ve vodě. Bylo po válce a já měl pořád jen jedny boty, a to už začal podzim, byla skoro zima, no v létě sme běhávali buď bosí, anebo nám švec udělal takový sandály ze dřeva, jen pásky na to dřevo dal, v tom sme chodili do školy, ale mimo školu sme běhali bosí, tohle ale bylo už někde v listopadu. A my sme si tady hráli, u tý tůně, a pak tu pramici vytáhli, vodu z ní vylili, a hráli si na válečnou loď. No ale neměli sme pádla, jen takový klacky, bylo to dost mělký, a jak sme se dostali do středu, museli to votočit a nějak se dostat zpátky ke břehu, protože voda do toho postupně sákla a pramice se pomalu nořila. Byl sem v ní s bráškou a eště jeden klouček, kamarád. A my sme ty klacky najednou ztratili, nebo zlomili, a nemohli se dostat ke břehu, a tak sme pádlovali rukama, ale voda stoupala, a já měl strach, hlavně že se mi ty boty nasáknou, tak abych je zachránil, sundal sem je a chtěl hodit na břeh, aby zůstaly suchý, a pak hodil, ale nehodil dost daleko a vony padly do vody.

Jak sme se konečně dostali ke břehu, šel sem domu, bosej. A teď já věděl, že to sou ty jediný boty, co sem měl. Seděli sme s bráškou na schodech před barákem, přitom matka byla doma, ale my se báli jít dovnitř, a čekali, až otec přijde z práce. Matka pak ale hned viděla, že nemám boty, a ptala se, kde sou, a já řek, že sem je ztratil, a vona, jak můžeš ztratit boty, dyť je máš na noze, a to už křičela...

Ale dneska tomu musím rozumět. Boty prostě tady nebyly k dostání, a co teď dělat. Druhý ráno se mnou otec šel, a já mu ukázal, kde asi sou. Von měl jít do práce, tak byl na to voblečenej, ale nemoh si ty nohavice vytáhnout dost daleko, na to ta voda byla přece jen hluboká, tak si na břehu sundal kalhoty, to bylo už za světla, a ty tůně byly přímo u železnice, co de tady přes ten železnej most, a von ti tam v tech bílejch spodkách, takový krátký bílý spodky měl, se brodil v tůni, chmatal kolem sebe, až ty boty našel, a tak mě zachránil.

No a potom, u nás doma byl velkej koženéj kufr, sám vážil takovejch deset dvacet kilo, a ta kůže byla silná. Ten kufr ležel na skříni, nikam se necestovalo, jen tam ležel, no a když se pak ty boty vobnosily, podrážky roz-bily, otec se rozhod ten kufr rozřezat. A eště ho vidim, jak má v ruce kudlu vostrou, jak řeže víko, a pak to nese k ševci, aby nám z toho udělal podrážky.

A já mám dodnes rád boty. A já na ně dohlížim. Když si je sundám, tak hned do nich dám ty pérka, aby se udržely a čistim je a všechno.“

Obcházeli starou hájovnu. Bukovou horu teď měli přímo nad sebou, co chvíli na ni pohlédli a stoupali stále vzhůru, směrem k ní. Josefovi zčervenaly tváře, přestal hovořit. Hlína pod botami byla stále měkká, zem ale postupně tvrdla, ve stínu stromů se bělaly zbytky sněhu. A když je pak cesta zavedla do pastvin, objevili na ní dva dlouhé vlasy, ozdobné pruhy, vytlačené pneumatikami, které se přes ně táhly jak obrovské zipy, na zimu zavírající zem.

Josef náhle lehce vzdychnul, zastavil, obrátil hlavu a namířil zrak směrem do údolí.

„Támhle na tý skále u řeky stávala kamenná socha svatýho Vojtěcha, ochránce plavců. *Kutschen* tomu říkali, *Schutzpatron der Schiffer*, podivej, jen podivej, co z něho zbylo. Hlavu mu urazili. Dvě stě padesát let tam stál. Říkali, že v tom místě byly nebezpečný víry, že i blesky tam padaly. Před cestou do Německa mu šířáci házeli mince, aby měli úspěšnou plavbu. A támhle ty skály, Jeptiška a Mnich, to sou ty dva zamilovaný, kerý k sobě přes řeku nemohli, a tak jen na sebe pořád hleděli, až z toho zkameněli, aspoň já tak si na to pamatuju, a zůstali tam jako dvě pískovcové jehly, dvě skály, voddělený touhle naší řekou.“

Voda dole se zdála světlejší, jako by zšedla. Vypadalo to, že je plná dlouhých černých hadů, zvolna odplouvajících směrem do Německa.

Sotva co potom vkročili mezi stromy, pod podrážka-

mi jim zakřupaly loňské žaludy. Dál už kráčeli mlčky, a stále pomaleji, avšak les se nakonec přece otevřel a před nimi se objevil Vitín.

...

Už zdálky bylo zřetelné, že před sebou nemají ten *Gruss aus Witin* z jediné dochované, nyní už zažloutlé pohlednice, ten Vitín s bíle nahozenými domy spokojeně stojícími mezi ovocnými stromy, a svátečně oblečenou rodinku, jdoucí po cestě směrem k nim.

Zastavili před hospodou. Z původního nápisu *Gasthaus frohe Aussicht* zůstalo zřetelné jen *Gast*. Na hosta ale čekalo obvodové zdivo, ostatně všude kolem zbyly jen podezdívky, tu a tam štítová stěna, a uvnitř nikam nevedoucí schodiště, zbytky kleneb, barevné koláče maleb, zpola zasypané sklepy.

Josef to ale neviděl. Procházel Vitínem se sklopenýma očima, až se mu do cesty postavil kámen, přes který přehodil péřovou bundu, z ruksaku kvapně vybalil termosku a podal ji Martinovi. Usedli. Přilétla sojka, zobákem do stran odhazovala sníh. Vypadalo to, že se chce dostat k něčemu, co jí chutná. Pili horký čaj a dívali se na ni.

(Ukázka z rukopisu)

Milena Fucimanová

Noční spoje jsou rozšafní strýcové co už neflámují ale pamatují se na to
Jeden měl otce co udělal za den pětatřicet piv
Já mám v kabelce dočista uklizeno
Dvě šikmooké dívanky mi nad hlavou
štěbetají ve své mateřštině
Janáček by možná zaznamenal starou melodii čaje

Eduard Limonov

* * *

Nastě

Doufám, že už někdy velmi brzy
K pankeru přistoupím bez jediné slzy

Dlouho jsme se neviděli, pankáči kámoši
Půjdeme do zoo, tam kde jsou hroši

Kde je ksicht opice i zadek rozhryzán
Vlk se tam prochází jak rudý partyzán

Jaksi jsi dost neveselý, kámoši pankáči
Na malou procházku snad vzít tank postačí

A ta krásná dívka s nádhernou grimasou
Zvolá: „Věžeňský vlku! Chci Vás na maso!

Jsem jen mlčenlivá. Vůbec nejsem smutná.
Všecko je prima a svěží!“ – to mi řekne ona.

Tam kde se tuleň a hroch ráchají v mokřem stínu
Přijedem na tanku k frontě na zmrzlinu

Čtyřicet nanuků rozřežu na dílky
Všichni se rozpláčou z té sladké nadílky

(Z ruštiny přeložil Norbert Holub)

Jurij Orlickij

* * *

Poslední zima na spadnutí.

Oslepující černě psa
Na pestrém sněhu
Za špinavým oknem vagonu
Ráno

Kez,
Zdá se

(To je zastávka
Na cestě do Permu)

Polovina
Listopadu...

Boris Kočešvili

* * *

bije
ranní zvon
zašel jsem do jedné
z hospůdek
u výčepu bylo plno
v úzké chodbě
několik párů
tancovalo bez hudby
potácivý valčík
chystal jsem se stát
spisovatelem

* * *

mějte rádi knihu
kniha vás naučí
jak zavařit
a uchovat
na zimu

zeleninu
ovoce
houby
připravit
řepný
kvas

* * *

aby se zachovala
kouzelná
hudba
sovětské hymny
bylo nutno
čas od
času
změnit
neméně kouzelná
slova

Roman Solncev

Jeden verš

Odešla – nakousnuté jablko černá...

Olga Zondbergová

* * *

z malého stánku
„drobné opravy obuvi“
miniaturní žena
hledí chodcům na nohy

závan dýmkového tabáku
objevil se a zmizel jediným pohybem
vzduchu
nestačil nikomu nic připomenout

odsud pěšky domů
nejspíš to bude rychlejší
než jet metrem

směšná loučení
velice málo času
drobné opravy obuvi
skoro žádné stopy

* * *

Mám tady
jednu věc
ukážu vám
to je ona

odesílatel
spí

adresát
balícím papírem
šustí

(Z ruštiny přeložil Jakub Grombář)

Iztok Osojnik

Někdo nosí mé jméno

kdo jsem? když ze sebe odložím knihy,
když odložím tvář? když ještě nejsem narozen?
když století vyvanou jako vytahaný plášť
na vychrtlém těle? když slovo ještě není

vyřčeno (bude vzápětí)? když jsem ještě skryt
jejímu kouzlu? čistý hlas, nespoutaný lstí.
jejím šarmem. o krok před ní.
je to tak: kde se setkáme, cosi šustne.

kým jsem tehdy? jsem ještě unavený škrtáním
a pochybami? jsem ještě básník? ještě uvažuji jasně,
chápu svět? ještě rozlišuji ve vzrušení?

bojím se dosud letu let? ještě zápasím? jsem ještě
vyhublý? anonymní? jako vždycky? když ve
vznešené pýše chodím kolem s prázdnými rukama.

Pramen Lublanice

Já pouze odejdu. Způsob
psaní poezie. Ale přijde
kůň, mokré maso z něho čpí,
jeho jasné oči, jiná

tráva. Dvůr pět krát
pět. Pět kroků tam, pět zpět.
Pohled na řeku. Hřbetem ruky
si otřeš zpocené čelo. Hlahol skřítků.

Spal jsem? Snil jsem? Jen jsem
zamyšleně usrkával z
potoka lásky? Utekl jsem jako mladé

štěně za stínem a pak na dlouhá léta
zamyšleně zmizel z dohledu.
Otrhaný a ověšený nahodilým listím.
A vůně lesa, jíž se nikdo už nechce vzepřít.

Metafora

Vůně domu.
Její vnitřek je prach.
Barvy jsou modrá a žlutá. Dva ptáci.
Dva způsoby obstarávání potravy. Obrazy na stěnách.
Reprodukce a originály. Reprodukce fresek
nebo mozaik. Například ruka v ženském klíně.
Sukně, která sklouzla po stehnech. Nahé svaly
železničních dělníků na náspu. Modrá a žlutá.
Žluté kamení. Způsob, jakým
je prostor zaplněn modrými obrazy.
Lavice po celé délce stěny. Psací stůl
v rohu velkého pokoje. Tmavomodrá příkrývka
přehozená přes postel. Žlutá stolní lampička
se starobylým překlápěcím vypínačem. Modrý šálek
kávy, vedle zažloutlá kniha z pera člověka,
o němž si mysleli, že odpoví na všechny otázky.
Smazané kousičky mlčenlivého smutku.
Pokoj, v němž člověk leží na modré posteli
a civí do žlutého stropu. Vůně dřevěného obložení.
Dunění stropu pod kroky těch nahoře.
Na stránkách 83 až 89 v jedné knize je dům
zobrazený jako prvotřídní památník architektury.
Obě barvy dohromady, žlutá a světle modrá,
dvě barvy kamene, které představují opravdový
zážitek.
Řekněme Joan Baezová a Bob Dylan v mrazivém
newyorském větru. Žluté mrakodrapy a modré nebe.
Metafora pro člověka, jenž stojí na prázdné ulici.

Puškin z hliníku

Miloval jsem vás, napsal Puškin na kousek papíru.
Nevím, co z toho vzejde.
Řeknu vám, že vidím hory z průhledné, bílé hmoty,
která není sněh. Prolétne mnou lehké zachvění.
Začnu hledat ještě jednu příležitost pro hliníkového
ptáčka, který hnízdí na mém balkóně.
Sedí na sedmi pečetích.
Naslouchám pukání tvarů, které vytvářím, a pod
sluncem, které neví o geometrických rozměrech,
svlažím ruce v zkapalněné strusce světla. Hledím
z jejího průhledného břicha, procházím zářivými
chodbami jejího nitra.
Vidím černavé mlčení na okraji mezi člověkem a zemí

a třebaže je hliník něco mnohem prozaičtějšího, je
jeho místo zrovna tady.
Vezměme například víno a bauxit. V náruči slunce ze
vzduchu prýští víno. Za sebou zanechává mastnou
tmavě rudou stopu, díky níž kámen, moře a dub
splétají duhu. Je to skutečně zvláštní duha, ale její tíhu
je možné změřit rukou a solí. A jsme u Puškina.

*(Ze slovinštiny přeložil Aleš Kozár; z výboru básní
V tobě ožiju vydaného nakladatelstvem Ing. Marek
Turňa v roce 2005)*

Juraj Kalnický

druhé kolo

nuž ťah to dobrý nebol
hrať druhé kolo s tebou
nebol to dobrý ťah
chcieť zdolať tento svah

ostrohy kopytá
zem už je dorytá
údy sa nehýbu
dosť bolo pohybu

obväzov na rany
celí sme zbabraní
z tej novej partie

ovzdušie priam hustne
oboch nás zabije
hrať len druhé husle

duše mám vlastnej dosť

- napísal bard a dodal:
- *ó daj mi svoje telo*
a potom splasol sfučal
ako mechúrik
akoby sa mu odnehcelo
a s tebou je to pane ako?
- len ťažko zapneš sako

márnivá hra prstov
keď gombík minie cieľ
a dierku netrafi
tak s nedostatkom duše
podobne zápasí
dušička vedma
penzijnie pustnie
a sadá na ráfy
prosíš ju márnivú
- len chvíľku ešte ved' ma

anamnéza

taká je úplná anamnéza
privreté dlane mihalnic
a slovo čo má zdravie zo železa
a ešte celkom svieža pusa
z ktorej sa vydral vrtuľník
prchavej vône tvojho dychu
tá známa príchut'
objaviteľa kolumbusa

Jan Sojka

Podzimní lidé

Do města se nastěhoval listopad. Vypadalo to, jako by tu měl být navždy. Byl jsem snad jediný tvor, kterému to nevadilo. Na rozdíl od ostatních jsem měl totiž Anežku. Vždy mě jako oči antických lodí dovedla do bezpečí svého přístavu. Světla ubývalo, slova nám přetékala a první mráz chodil okolo nás po špičkách, neměl odvahu nás vyrušit. Nedali jsme mu ani příležitost. Světla ubývalo, slova nám vyklouzávala z úst, zapadávala do Anežčina koberce a divoce se nám oběma obtiskávala do zad. Miloval jsem ji tolik, že jsem byl obdařen nadpřirozenými schopnostmi. Dokázal jsem se zmenšit a skrýt do jejího břicha. Těhotná Anežka chodila městem, potkávala známé, usmívala se a na otázky, s kým že to má, odpovídala pokrčením ramen. Hladila své břicho, konejšila mě lehkým kolébáním, vyjížděla za město, lehalo si do prvního sněhu, abych mohl ven. Pokaždé se narodil Anežčin Štěpán. Zimu jsme strávili pod sněhobílou peřinou. Pod Anežčinou peřinou. U mě se Anežka necítila, vadil jí můj záchod. Kdykoli pokládala svou prdelku na mísu, měla pocit, že ji všichni ti spisovatelé nalepení na dveřích pozorují. Ibsen ji přímo děsil.

Konec roku se blížil. Vánoce jsme už tradičně prolili hrdlem, jen Julek šel na Štědrý den k rodičům za štěstím. Před Silvestrem a Novým rokem naše pijáctví utichlo. Už léta poslední den a noc v roce netrávíme společně, nějak se zdráháme přistoupit na dlouho plánované všeobecné veselí. Na Silvestra jsme každý sám. Julek u rodičů baští chlebičky, Malíř je zamčený v ateliéru. „Aspoň do pátého ledna ty vaše obehnaný ksichty nechci vidět,“ loučil se s námi po vánočních flámech. A Tichej? Vyráží sám. Jak ho znám, sedne do nějaké čtyřky a bude z rohu pozorovat samotáře a ubožáky, kteří si alespoň v posledním večeru v roce přišli hrát na družné přátele s novoroční nadějí. Já jsem konec roku prožil s Anežkou na Julkově chalupě. Anežka vařila, já topil, Anežka zapalovala svíčky, já naléval víno, Anežka se schovávala pod peřinu, já ji hledal. Tři dny jsme neviděli jiného člověka. Posledním byl bodrý vesnický hospodář, který nás svezl starou škodovkou. Chalupa a okolní les byl náš revír. Na Silvestra se Anežka trochu přiopila. Celý večer se smála jak rozpustilá

děcko, hráli jsme karty, člověče nezlob se, jen šachy Anežka smetla, když se na mě vrhla... „Chci, abys přesně o půlnoci byl ve mně.“ Bylo těžké se hlídat, ale podařilo se mi to. Být v ženské a nehýbat se, to chce pevnou morálku! Když narychlo puštěná televize odbíjela poslední vteřiny starého roku, bil jsem do Anežky a svým chroptěním jsem pohanil státní hymnu. Zatímco všude jinde se bouřlivě slavilo, blahopřálo, objímalo, já ohřívával vodu, aby se Anežka mohla v malé vaničce vykoupat. Sedl jsem si ke stolu, nalil si a prohlížel jsem si Anežku a její ladné pohyby. „Tohle by měl vidět Malíř!“ napadlo mě. Zvuky vody měnily koupel v obřad. Seděla na patách a nespouštěla ze mě oči. V mihotání svíček vypadala jako dávná bohyně, kterou vzápětí pošlou kněží po řece v malinkém člunu vstříc věštřbám.

„Štěpáne, nalej mi.“

Bez hlesnutí jsem se stal pokorným sluhou a podal jsem sklenku vína.

„Zůstaň u mě.“

Usedl jsem vedle Anežky a hlavu jí položil na prsa. Podle tlukotu srdce žila víc než kdy jindy.

„Štěpáne?“

„Ano.“

„Líbilo se mi, jak ses na mě díval.“

„Mně se to líbilo víc.“

„Víš co? Zahrajem si ještě karty. Jednu, jedinou hru.“

„Jenom jednu?“

„Jednu. Když vyhraju, uděláš mi to, jak budu chtít já, když vyhraješ, řekneš si ty.“

Nechal jsem ji vyhrát.

Krach zimy je neodvratný, neslo se březnovým vzduchem. Slunce zvlhčilo zem, do města se navrátilo chvění, puls zrodu bil odevšad. Lidé vdechovali novou příchuť a z nepevných mraků vyhlíželi dosud nepočaté léto. S jarem přišly i Anežčiny otázky. Děťinsky zvědavé, osudově přímé. Vždy, když se mě na něco ptala, ze smutněla.

„Kdyby existovala bohyně smutku, měla by tvou podobu, Anežko.“ Ale možná se stávala bohyní mlhy, v níž jsem začal bloudit.

„Co bys dělal, kdyby ses potkal třeba s Picassem?“

„Záleželo by na tom, kde by to bylo,“ odvětil jsem jí s úsměvem. „Kdybich ho načapal u tebe, Picasso Nepicasso, udělal bych mu z ksichtu krychli.“

„A co kdybys ho potkal třeba na koridě?“

„Poprosil bych ho, ať namaluje utrpení těch býků. Ale to by nebylo dost dobře možný.“

„Jasně,“ smála se, „neumíš španělsky ani kváknout!“
„Kvák! Já bych na koridu nikdy nešel, víš?“
„To je dobře, Štěpáne...“

Jediné, co Anežku nezajímalo, byli moji přátelé. Ačkoli jsem stále navštěvoval Gustava, nikdy se nezeptala, kdo je to. Nevěděla, je-li to příbuzný, kamarád či pes. O Tichýho existenci snad ani netušila a o Julkovi s Malířem, který už poněkolkáté zničil, co namaloval, jsem po jejich vzájemném setkání na podzim raději nemluvil. Přesto se mi Anežka zdála příliš hloubavá. Svými dotazy mě překvapovala v nejméně očekávaných situacích. Rukama svírám její zadek, uši mám přitisklé k jejím stehnům, jazyk mezi nohama. Anežčinu otázku jsem bohužel nepřeslechl.

„Miluješ mě, Štěpáne?“

Zvedl jsem hlavu, podíval se jí do tváře, pak zpátky mezi nohy a opět do tváře: „Miluju vás obě.“

„Ty zvíře!“ vrhla se na mě v předstírané zlobě. „Proč mi to děláš pokaždý úplně jinak?“

„Jak to myslíš, Anežko!“

„Prostě jednou jsi neuvěřitelně něžnej a podruhý do mě biješ jako nějaký maniak.“

„Jestli ti to vadí...“

„Vlastně ne. Vzrušuje mě, že nevím, jaké zrovna budeš, Štěpáne.“

„To nevím ani já sám.“

„Právě toho se trochu bojím. Miluješ mě, Štěpáne?“

„Už zase?“

„Teď vážně! Miluješ mě?“

„To se přeci neříká.“

„Co se neříká? Jestli někoho miluješ?“

„Ne, ta otázka se neříká.“

„Ale já mám ráda jistotu. Alespoň v něčem.“

„Jistota uspává, Anežko.“

Byla to naše první vážnější neshoda, nepočítám-li onu rozpustilou scénu, kdy mě Anežka chtěla líbat, ale ústa měla od mého semene.

„Štítíš se mě, nebo sebe?!“ spustila vážně.

„Jasně, že sebe. Nemůžu ti teď dát pusku. Připadal bych si jako poloviční teplouš.“

Tenkrát jsme se oba začali smát, teď nám do smíchu nebylo. Ale dny pádily, Anežka se přestala ptát, začala až nezdravě kouřit a já dostal strach, že už se nikdy nezeptá. Stala se ještě tišší, než byla. Začala se krotit i při milování, což byla její nejhlučnější činnost. Nemohl jsem spát. Celé léto v Anežčině bytě, dny a noci. Na dovolenou jsme nikam nejeli. Anežka podnikla pouze cestu za matkou. Její dva spolupracovníci jeli k moři,

někdo v práci musel zůstat. Celé dny jsem se užíral. Anežka přicházela z práce otrávená, já byl po horkém a dlouhém dni zrudlý. Pít jsem nechodil, nebylo s kým. A na jiné činnosti bylo přílišné vedro. Byt se mi pomalu stával dobrovolným domácím vězením. Mohl jsem kdykoli odejít, avšak rozžhavené slunce bylo proti. A noci... Anežka vedle mě a já se snažil dohlédnout na strop, který ve tmě nebylo vidět. Anežka si se mnou zahrávala, aniž by to tušila. Nejprve můj led, pod kterým jsem se skrýval, nalomila, ale než by ho rázně prorazila a dokončila své dílo, nechala led bůhví proč znovu srůst. Počínala si jako geniální šachista. Zdánlivě nelogickými tahy ovládla pomyslné pole a iniciativa zůstávala na její straně, ačkoli se navenek zdálo, že pánem hry jsem já. Jelikož to ale nevěděla, bláhově čekala na mé kroky. A ty nepřicházely. Přicházely pouze noci beze spánku, noci neblahých myšlenek, v nichž se uzlovaly pletence prázdnoty a šílenství hráče, který nerozeznává figury na šachovnici. Kupil se ve mně neklid, který se rozléval všemi póry těla, prýštil z očí jako nakažlivý pramen, házel hlavou, trčel z nehtů, ale Anežku nevbudil. Příběh je u konce. Na jeho konci znovu začínal podzim.

(Ukázka z rukopisu)

Karel Rada

Oblomovka

1. kapitola
PROBUZENÍ

1/1

Flákám se jako vítr pod peřinou. Nenechám si nohy odkopané, jsem svým vlastním torzem tělesným. Duše zabloudila. Ještě, že mám kde polehávat...

Drahý nájem na měsíc dopředu uhrazen, platíme za vzduch vůbec, za první nadechnutí. Vše nachystáno už od věků. Snad jen říct si o štafle u té svině mrazivé a instalovat záclony, aby nám sem kolemjdoucí nečuměli.

Hovno, dobo! Nechce se mi zpod peřiny! Venku iluze praštivá, až nulová. Víc, než filmová: topení netáhne, natož aby hrálo. Probuzení. Situace muže v nejlepších letech, neustále majícího děravé dlaně a zajíkávacího se strachy. Cvakajícího zubama do rytmu neuchopitelné turbulence.

Zima!

Zařval jsem.

Za co tady platíme?

Někdo vydělává na bytové krizi, někdo prodělává díky pomalejší motorice soběstačnosti. Prachy jsem měl – ale kam se poděly?

Neustálý protest proti danostem: ráno do háku, tam zařezávat, večer čumět na televizní zábavnosti a kušovat. Být věrným zákazníkem a ekonomicky se protáčet marností civilizace, asi jako pes, snažící se dostihnout vlastní ocas.

Probuzení – vstávat...

2/1

Rána byla dlouhá. Nejprve pod zimavými okny zahlučely popelářské vozy, aby je pak po nějakém čase vystřídala středoškolská mládež, scházející se na osmou k prvnímu zvonění; školy naproti domu stály dvě – střední zemědělská a gymnázium.

Dvojnásobný příděl pisklavého štěbetání a zmutovaného šumu.

Magda se pod dekou zavrtěla; lehala si teď dost často hlavou od topení, takže jsme spali nohama naproti sobě. Dost příznačný model našeho vztahu – kde se nacházelo Magdino přirozené těžiště, tam jsem já tápal ve vzduchoprázdnu, a naopak: kde jsem se já ve

svých přízemnostech cítil jako ryba ve vodě, tam se Magdino křehké ego rozpouštělo směrem do stratosféry.

Topné těleso chvílema vychládalo, aby pak obratem udeřilo nesnesitelným bodem varu; ve chvíli odlivu jsem se chystal na to, abych konečně vylezl z pelechu a došel se vymočít.

První zvonění ve školách naproti odřízlo časné nelidskou část jitra od přijatelnější dopolední periody; vstal jsem a zamířil k záchodku.

Ztichlá ulice podtrhávala majestátnost té chvíle.

V osm ráno už je možné pomalu přicházet k vědomí – říkal jsem si pak, když jsem zalézal zpět do postele k Magdě v protisměru, aby tam se svými ranními sny nezůstávala sama.

Lehl jsem si k ní a přikryl se až po bradu.

3/1

Magdiny sny byly barevné, psychedelické komiksy, odrážející se od trampolínového dna, na pár okamžiků se zatřpytivší ve výskoku na slunci, ve výtrysku fontánky jako pingpongový míček, a vzápětí se propadnuvší tobogánem do samotného jícnu sopečné propasti nadvědomí.

Moje sny byly přízemní; neměly snad ani žádnou konkrétní barvu. Jako podzemní vody – ponorné říčky strachů a traumat ze striktních příkazů, zákazů a odkazů provázejících dětství nejen moje, vždy se vyabstrahovaly do jakési povědomé mlhoviny: v ní jsem bezpečně poznával pokoje, koupelny a půdy, výtahové šachty a sklepení... teritoria, ze kterých jsem postupně dorostl v toho, kým jsem dnes.

Babiččina kuchyň vyhřívána plotýnkou kamen; panelákový byt rodičů s dunivou ozvěnou výtahové strojovny; výhled z oken třetího patra na roh našeho školního hřiště.

Neustávající pocity věčného studenta před zkouškou nebo před písečkou zcela plynule se prolínající do hrozby noční směny výhybkáře na seřaďovacím nádraží, lidově zvaném ranžír.

Zatuchlý kanál obav ze spuštěných závor podvědomí.

Underground.

Startovní píšťalka.

Štěkot malých vzteklých čoklíků.

Závistivé susedky s kýbly cizí špíny, jejich fotbaloví protějšci s mastným bradama od vepřového ve vlast-

ní štávě... se špínou za nehty... gól, ale do vlastní branky...

Kde to jsem?

Čas je jen jeden, prostor je přímka odtamtud sem čili bod...

Neuplynulo snad ani pět minut: s ochrnutou tváří a svědivým brněním ve spáncích, dlaních i prstech... nohy ztuhlé, čelisti nepohyblivé...

Ani sten nemohl vyjít z mého hrdla, natož pak volání o pomoc; Magda mě vzala na výlet do kosmu.

Mňau!

Řekl kocourek.

Čas neexistuje...

4/1

Cestujeme kosmem a je nám dobře. Letíme prostorem i neexistujícím časem. Na rozhraní životů, smrti, událostí i nicotnosti.

Sny jsou prý touhy, ale já netoužím po uslintaném karnevalu. Teď to všechno lze jako na dlani vidět sešora: mravenci, včely a jiné podobné civilizace dělají jen to, co je třeba; mraveniště civilizace lidské pak působí dojmem jedné velké zbytečnosti.

Letíme tedy a shlížíme na nekonečná staveniště supermarketů, dálnic a sportovních hal. Shlížíme shlížíme a tím samým pohledem patříme i na staré polorozpadlé domy, v nichž přespávají bezdomovci. A támhle zase nějaký nabob staví dům – nebo dům: hrad! Kolem dokola vysokou zeď, poplašné zařízení, ostnatý drát. Zrůdného hlídacího psa se zrůdnými hlídacíma tesákama, slyšícího na jeden jediný povel:

Trhej!

Prý nedotknutelnost soukromého majetku!

Co ty na to, pane Bože? To tys jim nechal volnou ruku? To tys jim přenechal v plen Zemi? Jsi součástí i takovýchhle lidských bytostí?

Nerozčiluj se!

Na to Magda.

Dívej se na louku plnou květin... dívej na ty ptáky kolem nás, na jejich křídla... všímáš si jenom nepravostí a skutečná krása ti uniká.

Letíme letíme, pod námi rozbouřená řeka. Máváme křídly a způsobujeme víchřice a uragány. Kloveme zobany a spouštíme vzdušné víry.

Tuhle zemětřesení, támhle povodeň...

A támhle americké rakety?

Vyprahlé hory plné skrytých děr a v těch děrách odhodlaní vousatí mužové se starýma prošlýma ručnice-

ma a kalašnikovama, bránící se rozpínavé nicotnosti planetárního televizního výplachu a instantního štěstí, odporující ďábelskému molochu pozemskosti.

Naproti nim armády uniformovaných vymydlených hlav, přežvykujících usměvavá hesla o svobodě za podpory dálkově ovládaných automatických střel a raket... hesla o jediné možné, západně orientované, demokratické a humanistické svobodě... iluzorní hesla na podporu starozákonních mýtů o zločinu a trestu.

Nepředbíhej!

Na to opět Magda, směje se a ukazuje na těsně se pod námi vynořivší vrcholky Himálají... proti kterým ani americké rakety nemají šanci.

Pryč s přivlastňovacími zájmeny!

Chce se mi křičet – skutečná krása pro mě stále zůstává zakalena sítí myšlenek té nepravé hemisféry.

Jsem tvoje...

Něžná Magda na to.

Není jenom tenhle svět, usmívá se pak i kocourek a drbe se pod bradou, za uchem, pak si chvilku líže packy a nakonec se znovu stočí do klubka vedle topení, které chvílema vychládá a chvílema obratem nabírá bod varu.

(Ukázka z prózy, jež vyjde na podzim v nakladatelství Votobia)

Jakub Grombř

Polovina srpna

První přijímání u okýnka
Pro cigarety chodí školáci
Přehrada se zelenou vodou
Protáčení motoru
Pelyněk na rumišťích
Prázdninové lásky
Přesně podle Bravíčka

Koloběh touhy

Skrze tvé zorničky jako doktor Faust
proletím až k prvnímu hříchu –
v letním dopoledni roku 1980
na vrátnici traktorové stanice,
kde jsem čekal na otce
Klíče na skobkách, fikus na okně
vajgly v plechovce, rozhlas po drátě
A na zdi
vybledlá fotka nahé ženy
dvoustrana chvatně vytržená
z kapitalistického časopisu
Miláčku, věř mi
ještě teď si pamatuji
otvor po koníku na jejích slabinách
jak tak počítám na tvých prstech
dneska už má nejspíš vnoučata.

Nestrukturovaný životopis

Namísto citové výchovy vrstevníků
na autobusových zastávkách
Radši hleděl do vody
u elektrárenského náhonu
hučící a melasovité
A všechno chtěl z gruntu předělat
přemýšlel nad tajemstvími
která si mravenci berou pod zem
A když jednou zapomněl v lavici
báseň, co napsal pro tu s nugátovými očima
smála se mu půlka školy.

Brumovice

Poslední dopis
došel před půl rokem
vzpomínám si z něho
jenom jednu větu:
„Kandovali jsme dyně
jako předkové
moc se nepovedly.“

Tabákové pole

V Olšovské ulici
viklá se dlaždice
a zase padá vláda
máš blůzku s jemným vzorkem
jako bezinkové květy
držím tě za ruku
v té trapné mezihře
mezi lidem popelnicových polí
a estakádami androidů

Strážná

S nákupem na zádech
stoupám nad kostelní věž
horalsky útlou
Obloha naráz
vyklopí oblak sněhu
až připadám si jako
občan těžítka.

Pfff

Na rtech mě řezou tvoje vlasy
a tiše vzlykáš, já taky.
Nový rok venku jíní zasil
tam pod úplněk z alpaky.

Tak už se hlavně nad tím netrap,
a ponech noci její styl.
Uvařím kafe, pustím Džetra,
na všechno jsem se pojistil.

Jan Novák

Pár keců z výjezdního poloredakčního posedu do Českého ráje, Vyskeř – srpen 005

xxx

Hrad *Kost*, stydká a sviňská
v podhradí puká a tiká
neustojí v krmelci – loňský člověk
i v budoucím už pod daným

xxx

Trosky spojnicí ruin
troskou až na lidský odpad
úvozem ke káněti pře-
žraného kamení

xxx

Ouzko z bedel
nad *Vyskeří* nevěsty nevěstkami
zásnubní blesky křížují se
bez rukou a v ohnisku přičetnosti

xxx

I pavučina nese svůj kříž
pozůstalí žijí po funuse
měsíc nad *Plakánkem* sla-
bikuje hluchoněmou cestu bérců

xxx

Na obloze břicho *Ráje*
posléze baroko jak mlčíme
ouřada žito a kovodělník
proso, oba z opačna

P. S. připsáno Wandě
jako by nebyla, a jest

K bolesti hlavy bolest třísel,
pokaždé se vše nezdaří;
za naším humnem prosmykli se
už první ranní běžkaři.

Město

V hospodách se začíná končit
pod úplněkem bledým
jak kolena norských fotbalistek
v tramvajích sedí netečně
četní nečtení básníci
potomci těch, kterým poezii
psali meči po těle
vždycky ti druzí:
ti, co měli koně.

Pololetní prázdniny

Oči máš lhostejné jako monoskop
vrážím hlavou do mandely
za oknem děti hrají na honěnou
a křičí opla nepla
Hovor jako špatně navoskované lyže
tapeta pomalu vyboulená
s vlastní lichou rukavicí
prohrávám kámen nůžky papír
Je t'aime
vyhrává rádio
pod svatební fotografií rodičů
palec okopaný od solné lampy
Moi non plus

*(Z chystané sbírky Kráska a Network, která vyjde
v edici Stůl Psího vína)*

Petr Pustoryj

Camp

celou noc bóra melancholičtější
než alpský fén
trhala plíce ze vzduchu
a mozek z hlavy
ouplněk organizoval chaos
temných mas tam dole
i nahoře
jitro jako každé jiné
tři tisíce procitlých ulit
nikdo nic neviděl
nikdo nic neslyšel
překvapení
jak je moře chladné

Bosna

most jako meč
na cestě do ráje nepřejdeš
jen bílá smrt ve stélách náhrobků stojí
minarety bez hlesu
a v medjugorje pálava bez milosti

žízeň jako meč
vrgoracké víno nespraví
túristům domorodej druhák
o válce mlčeli jak jinak
ale mluvili mile k dětem

V nádražce

chlap co vypadá furt stejně
nehybně sedí za tím stolem jako
před dvaceti lety a okukuje nás
kluky-šulinky
chodíval s náma i chcát
a pak se řekne dvacet
nebo čtyřicet
jeden lokál stejnej svět
pivo jedno jedno čemu rozumět
jestli očumoval
nebo poslouchal

Voyer

miluje bouřky
stál by tu až do soudného dne
díval se a naslouchal
jak ti z obýváku odnaproti
v běsu imitujícím jejich extázi
rachotem hromu neslyšně křičí
vyhnal by je do dvora zalehlého vláhou
s tou hroživou představou
že budou utlučeni ledem z nebe
ukřižování zduřelými blesky
na kost zvláčnělí deštěm však
sršící energií by užili živlu
alespoň jednou než zestárnou

za hradbama krup v oškubaných muškátech
s hromničkou láhví a popelníkem
tvář rozrůzněnou steskem v odlescích božího
dopuštění
popíjí jakési sladké svinstvo co zbylo
a užaslým pohledem fixuje rachitický
nepečlivě snýtovaný drak iljušina
v šedé šumící hladině pluje
nedbá detonací
neklíčkuje před nebeským flakem
dává si načas tiše vrnící
jako by věděl
že dnes ho nedostanou

Děja vu

pysky olízla rtěnkou
vstala od stolu
stvol
metr osmdesát
nohy žirafí
kozy kybelé
chlapi jako jeden muž
nevydrželi normálně nečumět
na netvora
otočka
škrt štekľů
jde středem
provázena pohledy
které říkají
neva že je vypatlaná

ta by mastila
za rohem sešla z očí
do volného kosmu
mamrdi si uvědomili
jako bych to už ...

Sestřičky

něco mu to připomíná
ten samej výraz
oči vábivý a pátravý zároveň
jako srnky
tehdá to nevinny kvítko
po pár bezvýsledných týdnech
poslal po vodě
mladej fracek
naivní a hloupej
myslel že má pech
že propás špás by se řeklo
jenže ty smutný oči
se mu propalovaly sítnicí
ještě po letech
dnes a to je horší
už ho nic nezachrání
protože to co by rád
raději zbaběle propást chce

Martin Kráľovský

2druhá

Tri body Miróa
za Picassovou ženou
vyniesli Chagalla do prievanu farieb.
Mal 98.
Vždy sa niekde objaví génius,
čo vlezie do konštrukčnej sily
a prenesie ju tichom!
A keď to nevyjde:
Vešaných povesiť na čiernobiele nite,
zatiehnuť za silón
- precízne bez okolkov.
Stáva sa, že musené je nutné.
Lenže...

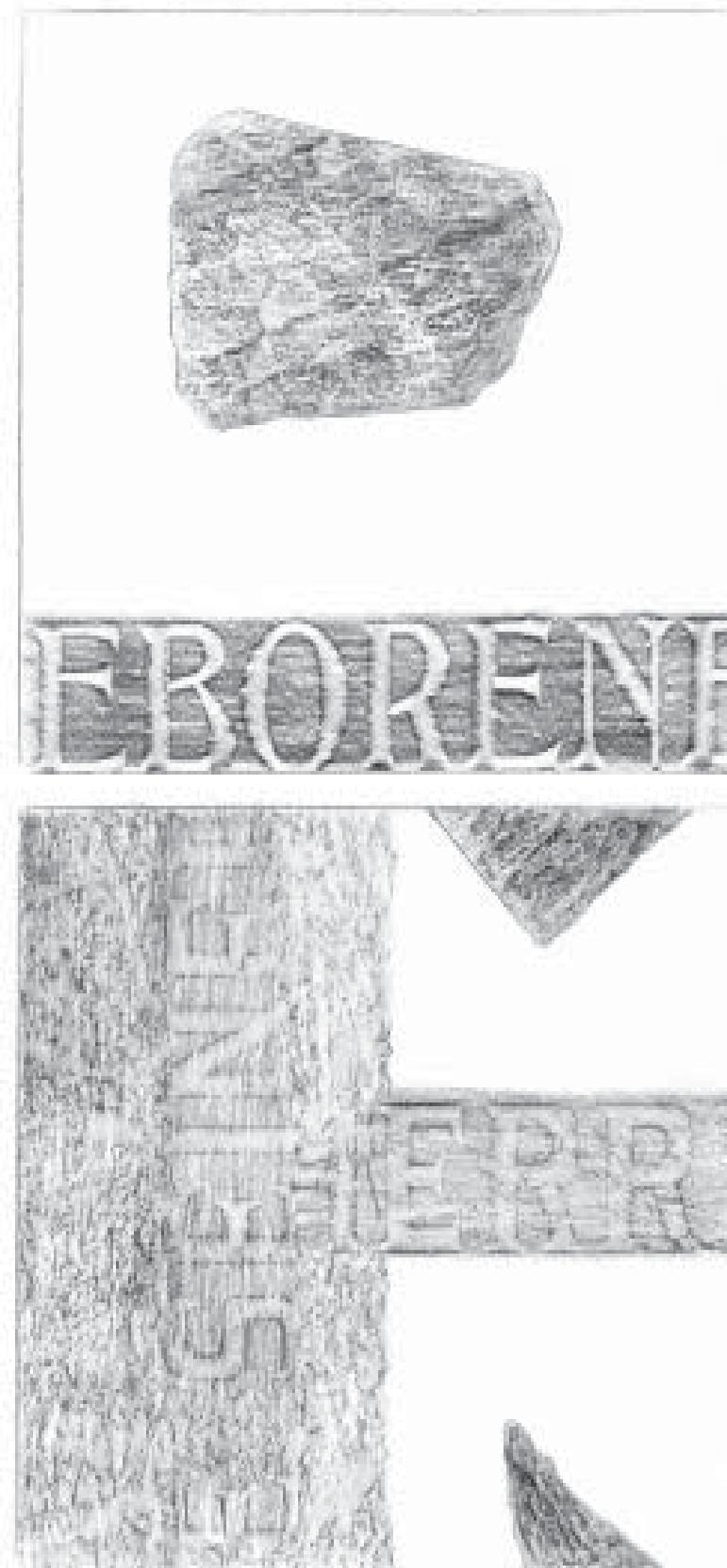
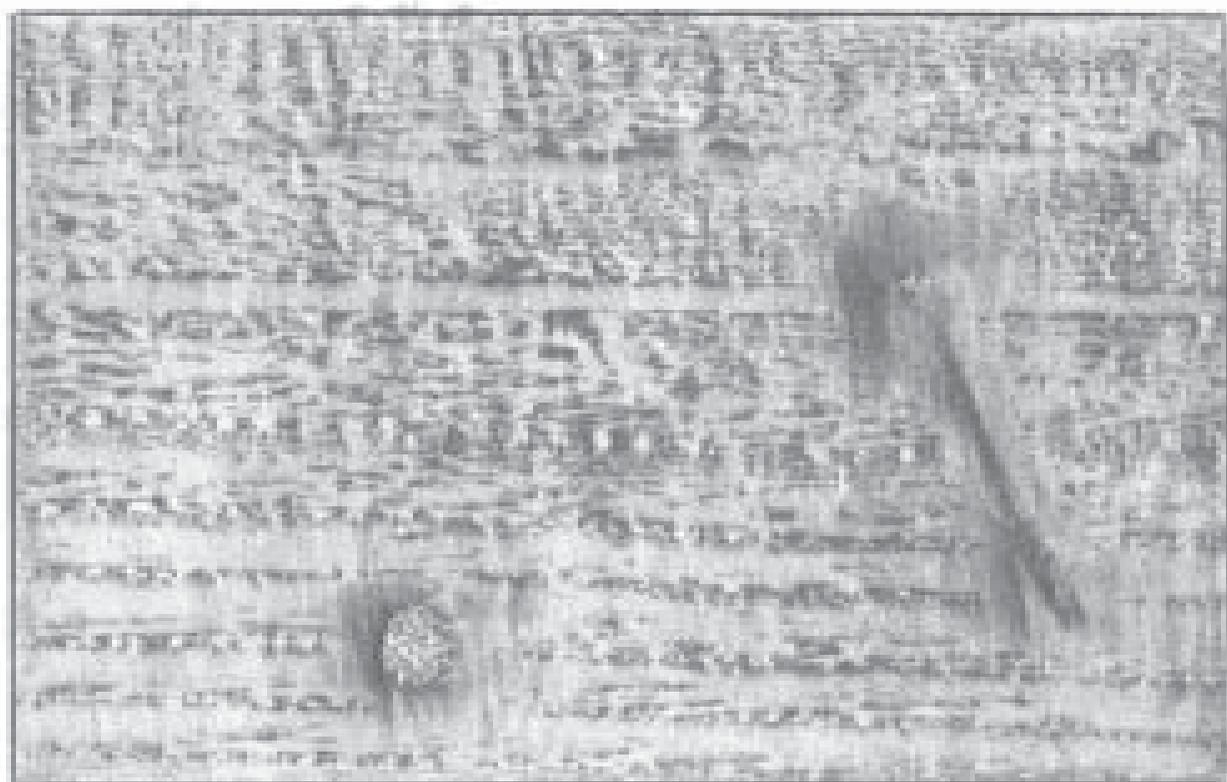
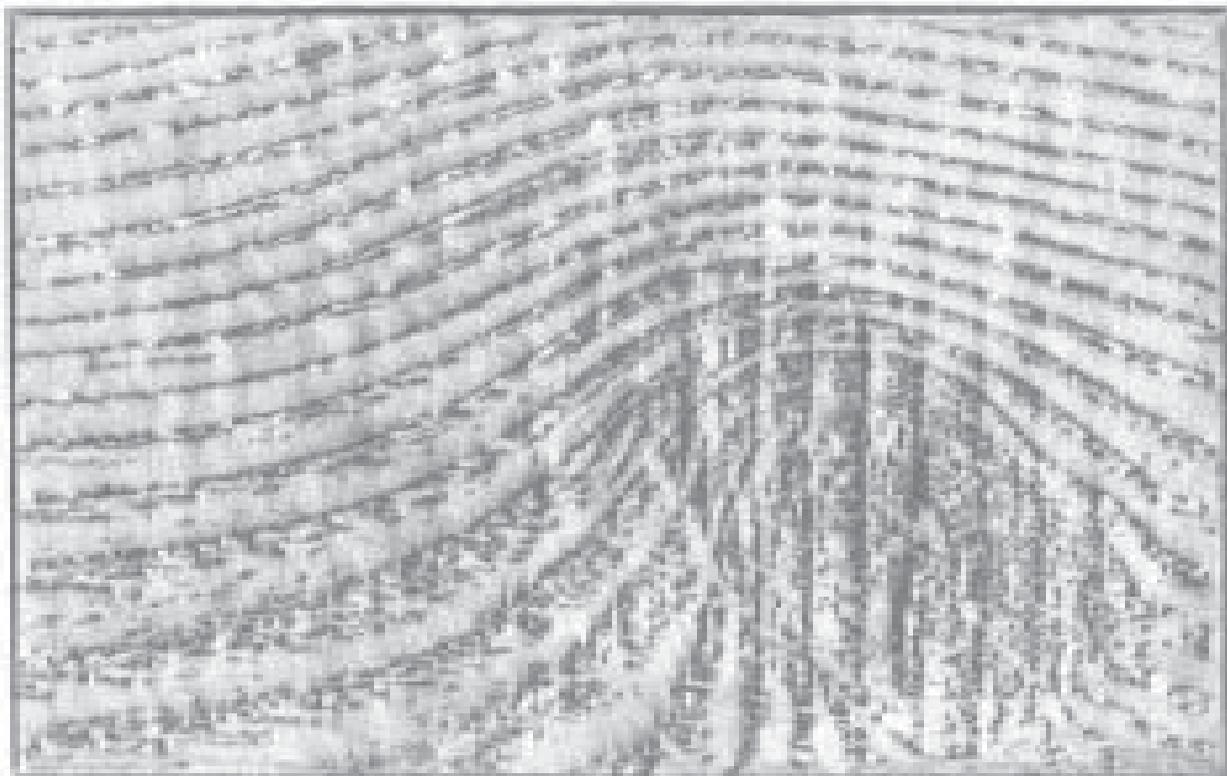
Koľkokrát vrátim sa do chlapca,
čo rozpozná len žltú od červenej!?
Koľkokrát ešte!?

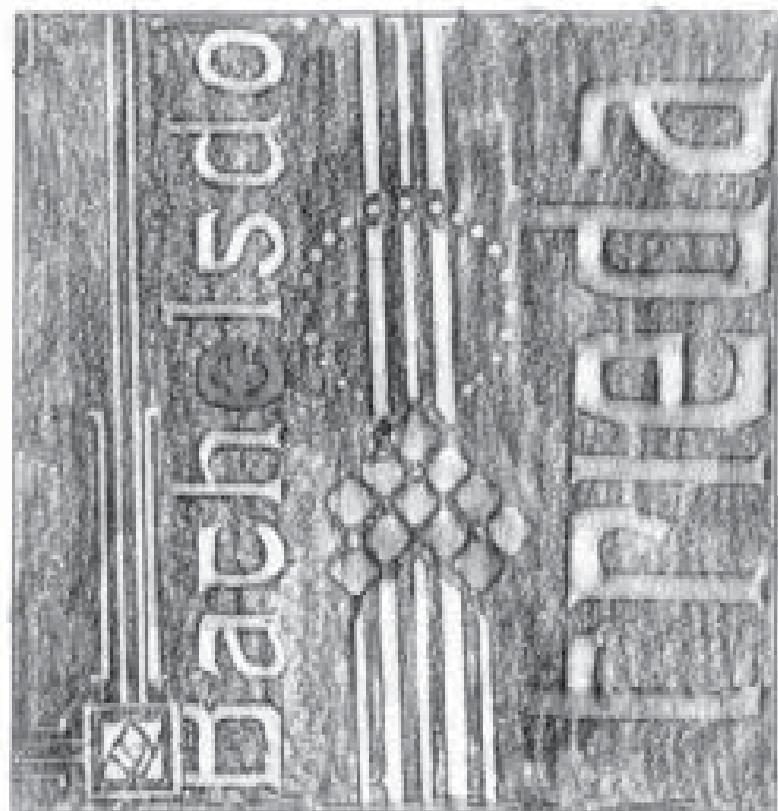
9deviata

Zmyslová rozkopanou.
Vášeň zomknutá na ceste na kopec Venušin.
Dolovať by sa chcelo,
no duša nad telom anjelsky varuje
strach stráži úlety
Prekľajte kombinoval Boh
- Dušu do Tela.
Povedzte ktosi nahlas, že pri zrodení
to nebol správny ťah.
Bože môj, náš a tvoj,
NEBOL!
Meď vlasov spojená na krku
S lôžkom syna.
Laháš si na 4.
A na šíji posledný záblesk žitia.

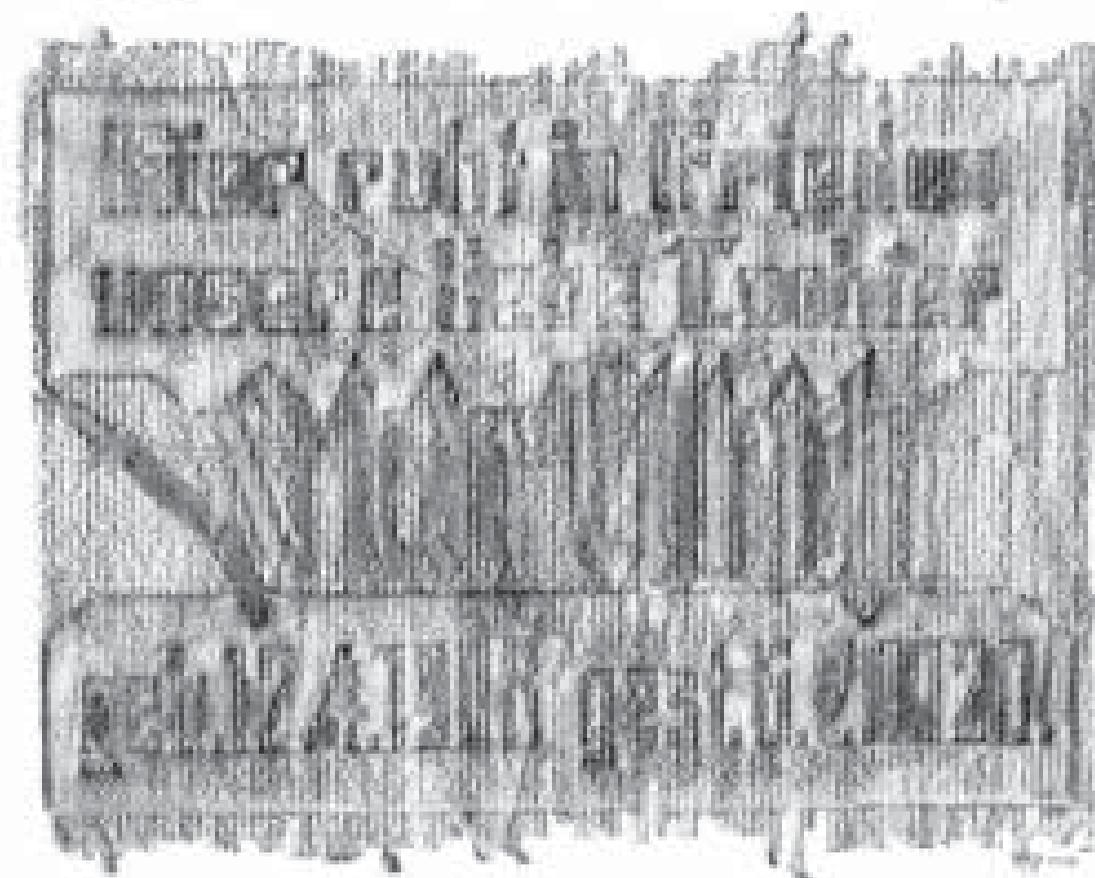
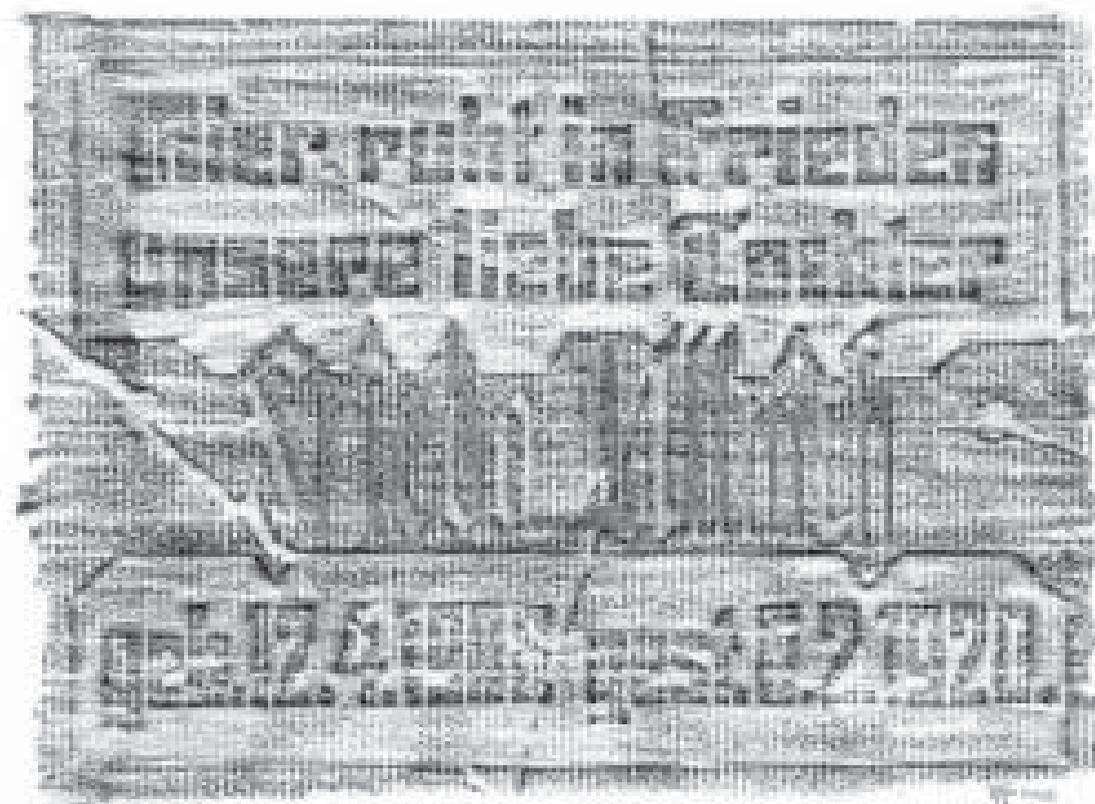
14štrnásta

Napamätám sny.
Neľahkosť. Akoby do slabín kopal.
Nemý Morfeus spitý do nemôť!
A všetko to ako naschvál.
Paríž, Nedeľa, Sykot svätých
nad svätou vodou.
Mám dvadsaťdeväť
- polený pred deviatou na bdelosť.
Ešte dnes počujem
Plač pokrčenej tváre
narodeného
z kráľovského rodu.
Nepokrstený.
Na nohy kvetované ponožky
a na krk oranžový šál.

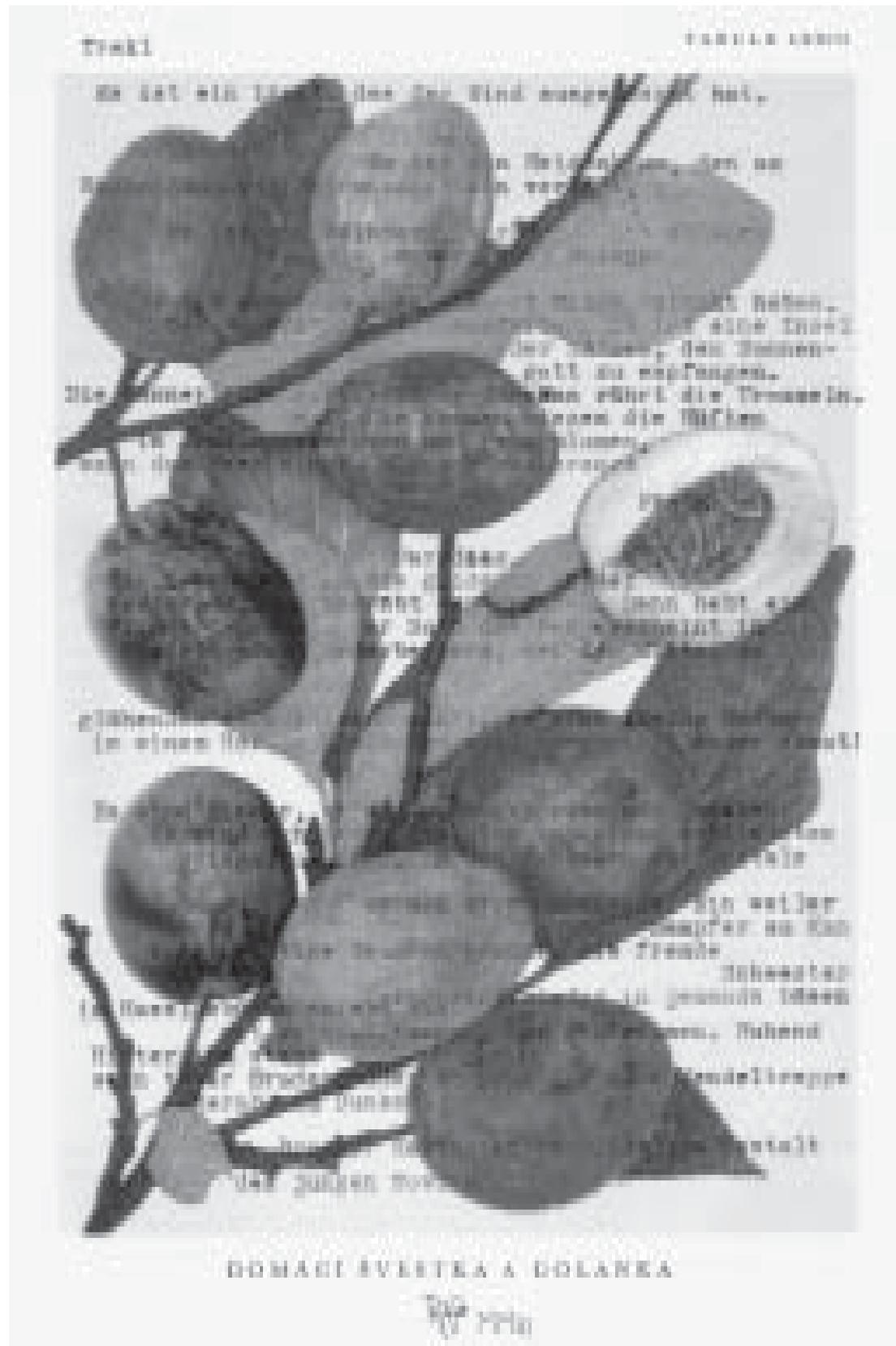

XXII)

XXIII)

Radek Fridrich

Modrá hodina

nasvícená měsíčnou nocí
s růžovou krajkou hor.

Umrzlá, průsvitná,
s vyjícími psi za zády.

Rovnými stěžni dýmů
napíná světelná ráhnoví rána

Ve chvíli, kdy se překlápí
mezi holými kmeny,
přichází Vlašský Daniel

Vyznání Vlašského Daniela černé ženě

Jsi dnes lebníkovitá
s vtroušenými žilkami uvnitř.

Hladím tvá zrnka
mosazně žlutá.

Ty moje,
křemenná jalovino,

zakletá močovinou.

Vlašský Daniel svádí Pechfrau

Zabořím
do tebe borový kořen
a vyroním bílou slzu.

Ty pak budeš tahat po lesích
klacíkovité dítě
s mokrou mordou od hlíny.

Krooa, krooa

V labyrintu skalního města
leží šedý písek míšený sněhem.

Ostré zoubky namrzlých haluzí,
zakouslý vítr v průduších skal.

Tam tvarovaná hlava žáby,
tam otisk rybí ploutve,
tam tlapa tajemného tvora.

Kamenní sloni vycházejí
z chuchvalné mlhy a nebetyčně troubí.

Pod bělavým sluncem letí černý krkavec
s ocelově modrým leskem křídel.

Slyšíš jeho krooa, krooa,
na strmých voštinách?

Drak Schwarzer hledá v krajině Sandstein

Kde je?
Ten s dehtem
příkrčený pod převisem.

Kde je?
Ten s popelem
přeskakující studenou říčku.

Kde je?
Ten s pivovarskou smolou
v kádích nesenou.

Kde je?
Ten s kalafunou,
co prodává po hospodách hudlařům.

Kde je?
Ten s borovým olejem
dobrým pro staré kosti bab.

Kde je?
Ten s kolomazí, tajemný,
ten zajímá mě nejvíc.

Petr Prokůpek

Prolog

ve dvaceti,
byla zima,
jsem vyhrál letenku
do Robbinsdale,
Greg tam seděl na posteli,
v pěkném pokoji,
nadstandardní výbava
a pár mizerných knih
na dřevěném stolku,
„tak tě pustili?“ zeptal se
„jsem plnoletej“
„nevypadáš?“
„vy taky ne“
„až umřu, budeš nejlepší
básník na světě“
„už sem“
„jo, moje duše už
je mrtvá, jo, možná
máš pravdu“
vypadalo to, že má
něco v puse,
pořád přežvykoval
„vaše tělo vypadá hrozně,
ale líbíte se mi, takže
tam musí být“
zasmál se
„nechceš ho vykouřit?“
„ani ne, někoho mám,
omlouvám se“
„mluvíš mizerně anglicky“
lehnul si a otočil se
ke mně zády,
myslel sem, že usnul
„hezkej novej rok“
popřál sem mu,
ještě něco zamumlal,
ale já už byl na chodbě,
pěkná nemocnice,
moje první cena

Ožívování mi nikdy nešlo

krusty ze mě lítaj
jak o pouti sv. Václava
MC a něco co si nepamatuju
„příliš mnoho básní o krustách“
ale takhle to skutečně začalo
na řetízkači jsem propadl mezi
řetízky a cikán mi za to ještě nafackoval
„komediant“ říkala babička
pak mluvila ještě o něčem
co jsem si nesměl pamatovat
odešla na půdu
a
pak jsem ji viděl odcházet
s kulovnicí nahoru do háje
další den mi dala na loď
vylomili jsme jim ten vehikl z pantů
a oni odjeli
večer při televizi jsem zase ždímal
z toho zparchantělýho camfoura
až do příjemného brnění
„je ti zima?“ klepal jsem se
u toho jako fík a tak se
semlely ty krusty
a
já se narodil někdy
pak
pár minut poté co zemřel
Henry Miller a vím že se pilo
a dost
víc než dost
tak aby to vydrželo
do dneška
a tady máte výsledek vážení
krusty ze mě lítaj jak o pouti
sv. Václava
no
a karty jsme hráli v kostele (MC a něco)
aby se prokecli práskači
a prokecli se
dneska jsou po smrti
ale jednoho z nich jsem
se pokoušel oživit na starém otomanu
ale ožívování mi nikdy nešlo

Petr Štengl

Hleděl jsem Zouplnovi do zátylku

jak si tak vykračoval
prostředkem té jejich asfaltové cyklostezky,
která se táhla podél pobřeží
Já cupital za ním
po úzkém proužku trávy
a omlouval se všem Holanďanům,
že on, tady, takto...
Nerozuměli mi
Někteří spadli z kola
jak kráčel středem
Zouplna v přímořské krajině

(21. 8. 2005 Na skaličkách)

Je dobré mít okno k hledění

ne ke skoku
je dobré mít okno s mřížemi
proti krádeži
na našem sídlišti
sedí hodně lidí za mřížemi

(2. 8. 2005 Hrdlořezy)

Bylo to jen na jednu,

malinkou, placatou lahvičku
a už jen z toho pomyšlení mi bylo zle
V krámu nebyla ani noha
Umínil jsem si bejt neviditelnej,
tak jsem jednu placatku šoup do košíku
a druhou do prázdný igelitky
Vždyť jich v tom regálu
taková spousta ještě zbyla!
Cestou k pokladně jsem se rozmyslel
Co když mě Bůh vidí?
Což mi připadalo tak nějak nechutný,
jako by Bůh šmíroval při masturbaci
Vrátil jsem flaštičku z igelitky do regálu
Zmerčila mě prodavačka

Mohl byste nám ukázat tašku?
Ukázal jsem jim prázdnou tašku
Ale já viděla jak jí tam strkal!
Dyť vidíš, že tam nic nemá! Je to chudák.
Šmejdi! Všechno nám tu rozkradou
a my to za ně máme platit!
Bůh to všechno viděl a bylo určitě jistý,
že šmíruje i při samohaně

(12. 6. 2005 Na skaličkách)

Na rohu křižovatky U. S. CARS

Ve výloze plakát,
na něm krásná nahá slečna
plazí se po automobilu,
jako by ho chtěla vojet
Šikmo přes výlohu nápís:
Ojeté americké automobily od ...

(2. 6. 2005 Hrdlořezy)

První tatoo salon byl . . .

Ornamenty ještě nefrčely,
zato číslice byly zadarmo
Dneska má kerku kdekdo
u prdele...

(25. 5. 2005 Kovanecká)

Kateřina Bolechová

xxx

Části křídla se zvedly
uviděla jsem barevné dráty
a vzpomněla si na otcovo staré rádio
nikdy necpal baterie dovnitř
koupil ty placatý přiložil zvenku
přiletoval bužírku a omotal gumou
vypadalo hrozivě
ale celkem slušně hrálo

xxx

Nechce si rozpustit vlasy
ukázat je
tolikrát šeptaným jménům
raději lámat moč
o rohy kaváren

xxx

Ten muž vedle mne
jehož příchod jsem kdysi zapsala
na účtenku v kavárně Perla
- 2,87 kg 49 cm -
saje teď z plechových rtů
- Mám močák sotva tak na dva flusance -
po kapsách ještě mléčné zuby

xxx

Oknem
škvírou vchází
bez šatů
s tělem větru
dotkne se vzorku
na zácloně
jako kos u cesty
nohy nahoře
v zobáku
vyluštěnou tajenku

xxx

Seděla na parapetu
život že nemá smysl
policejní majáky
aby ne ne...
pak zmlkla ze čtvrtého patra
zlomená kyčel
- Mladá žena brala antidepresiva -
zakončil moderátor
a třeba i antikoncepci antibiotika
antiperle do huby
na nohy antiperspirant
antilopa v moři
k majáku daleko má

xxx

- Mami... kost a krev krev
má utrženou ruku -
konstatoval a zakouzl cosi
z nádražního bufetu
Jak je to dlouho
co jsem četla Chase
- Sup je trpělivý pták -
nad rží kolejnic
začalo sněžit peří
roj hrušek na stromě u trati
pomalu na sklizeň

(Z cyklu Na pění Heinekena - Paříž, červen 2005)

Tomáš Kopřiva

Vlaštovka

Trpím tě pod okapem
vlaštovko černobílá
a v duchu přeju si
aby jsi přiopilá
dopravní předpisy
porušila

slétla bys na zem
když praská glazura
ty sedáš na dráty
já zase na tura

Proč nemám křídla
jako ty
stýskám si
srostlý s balkonem
utrousíš cosi na šaty:
„Hlupáku,
vždyť ty máš ruce
a já ne!“

Bytosti,

na zlaté korunce
máš vytepanou lebku
a tvoje činy –
naše pavučiny

Jsme jenom národ
námořníků Pepků,
co k tobě spílá
z němé kocoviny

xxx

Pokora přibitá ke kříži
a dlaně plné neštovic,
kam jsi mne to dovedl, pastýři,
cosí se v těle točí
leč chybí koník
a není kočí.

Milenci

Nebe vrže,
ryby berou,
země hřeje pod listím
panna oběti padne
a orel vrahu
když vleže
vděčna jsem ti za námahu
je tělo chladné
jen rána kterou
si tě pojistím.

xxx

Ještě dnes
mne ušetřete
od kárání, políčků,
zítra už si v mléčném baru
z obložených chlebičků
svážu břicho do kozelce,
ale dnes mi naposledy
ještě prosím napovězte,
byl jsem vždycky
špatným hercem.

Obzory

Copak se asi
děje za obzorem,
že by pláč, nebo smích,

nebo snad slunce pěje
s andělským chórem
tam na nebeských pavlačích?

xxx

Myšlení nesnese odkladu
a odklad nesnese
zlatá vejce

No a?
Pořád si hrajem na plebejce,
ve chvílích, kdy jde čas dozadu

xxx

„Jediná cesta mezi dvěma dvory,
stříbrné meče v dlaních bohatýrů
za co mě trestáš, jít po ní
srdce nedovolí,“
valí se slova
zpod Kristova kníru

Slova

Trestáš mne vědomím
povidel v koláči
že listy na stromech
žloutnou?

Otevři ústa,
pro tebe nepláči
to němý andílek
hraje si s loutnou

xxx

Podél tvých vlasů
cestička se vleče,
smotaná do copu
z bodláků

opět mi zbyla
role vypravěče,
krutý je zákaz
omaku

Ticho

Je-li ticho doménou idiotů,
pak já jsem hluchý k zpěvu ďábla
když tupě civím do tváře,
ruky jež nikdy neomládla

byť tělo chřadne po léta
ruky, v níž osud bloudí dlaní
ruky, co druhou proplétá
ruky, té pětihlavé sani.

Ivo Harák

Na vesnický záchodek

proti komu láska
a láska ačkoli

/staré noviny
a zpěv/

z vůni jež vešly
obsah střev

otázka: kdo
na moje místo?

/pavoučí síť: moucha
zatím žije?/

jako ze života
jako z literatury

óda, elegie

Sonet pro D. H. a K. H. M.

do noci září
má černá hvězda
obrysy tváří:
neřící, neznát –

slova mých dětí
a slova tvoje
po vůni smetí
jde vůně hnoje

víno je vepsí
a voda málo
můj Bože, kde jsi?
zdalipak ráno

sepne mi dlaně?
měsíc jak káně

Zdeňka Tlustá

přesčas

lhostejnost
chytila starce za ruku
a on opřen o verš
nabodl na vlas kolemjdoucí

soutěžili o cop
povzbuzení paměti
pak přišlo léto
s ním oprátka z mašle

kultura

představení
o dvou tyčkách

nadzvedává
paruky
derniéra

rutina

oslaví vzkříšení
poplivou pero
vykousnou trať

plachtí
úterý
19. dubna
rostou holoubata

štěstí

sponkou do hradeb
svatebčané
cpou se na hřbetu
cizoložství

družička
rozbije láhev
na záchodkách
teče žluč
koláčky
pod měrou

závoj se zaplete
do not bubeníka
tančí
bolí
rodné jméno
neohledá

čekání na dojetí

dopisy tlačí na pilu
v dálce voní
podlaha a suchý chléb

na chmelu odkojená
zasténáš
klátíš se směrem
obrubník versus týl

vítej

mladí mají zimnici
hrají na struny
vlády

neplodnost

zahnou-li k vodě
vylouhují lógr
magda si uváže šátek
vojta nahodí udici
skrz plastové okno

Antonie Kavalířová

Všecko nám Bůh krásný vokazuje, ale jak to užijeme, to máme náramnej strach. Předně, jak Bůh popřeje ourodu dál, to nevíme, jestli všecko šťastně sklídíme, to je u Boha a tou hroznou vojnou, jak lidé strašejí, to je ukrutný; každěj strachy trne. Včera u nás prohlíželi koně, že je musí dát Císaři pánu, tak nevíme jak to dál bude. Povídá se, že moc našeho vojska padlo ve válce a hned zas, že moc Sardýnů padlo. Lide moc povídají a moc lžou, a Noviny snad málo pravdu řeknou.

To mi přichází just tak, jako dyž já sem byla 5 a nebo 6 Roků stará Slejchám povídat, že byla 30 let francouská vojna. Co já pamatuju, toho času, byla sem arci malé děfče, a bydleli sme s mejma Rodičema v ňáký Hraňboží. Nejblíž Mněsto bylo menem Lipnice, je tam starej Zámek, jak se říká starej hrad, a hned pod nim je Mněsto Lipnice.

Muj dobrej Otec mněl přimnění Adler a meno Jozef a Matka Ana. Vostávali sme při huti, co se pracujou sklenice, a muj dobrej Otec taky právě to dělat umněl; byl tam asi 5 Roků. Ten čas tam byl Klásmistr přimněním Séwald. Byla vokolo Císařská silnice; náš byt stál asi 30 kroků při tý silnici. To pamatuju dobře, dyž chodívali vojáci do naší síně pro kousek chleba, a stála v síni štoudef z vodou, každěj se napil a zas sticha vo-dešli, a to bylo ve dne a v noci. Ten Klásmistr rozdal ten čas moc chleba tem vojákům a kořalky jim dal, jen co by se nevpili; jak to dlouho trvalo, to už si nepamatuju. Přitom taky pamatuju, že nesmněl bejt vůkol ve vsi žádnej pes a žádnej kohout a nesmněl večer nikdo svítit. Dyž sem se Maminky ptala, proč večer nesvítí, ona řekla „milý Dítě, nesmíme svítit; nevidíš ani u pána, ani nikde ve vsi světlo“ a ptala sem se „proč to Maminko?“ Matka mi řekla „milá holka, dyž ty tomu nerozumíš; to je proto - musím ti to povědět, tak poslouchej - dyž by se trefilo, a přišel sem nepřítel a nebo jak se říká Francouz třebas v noci, aby nevěděl, kde je vesnice.“ „A proč?“ sem se Matky ptala. „Proto, že by nás třebas všechny pobil a naše stavení a ty vesnice by všechny rozházel a zapálil; a dyž neuvidí světlo v noci, tak nevidí kde je jaký stavení a nebo dum. Tak proto je to; to si budeš pamatovat Toničko?“ Tak bylo moje Meno.

Myslím, že se budete milý Děti každěj potit, kdo budete tu mou skoušku číst, proto že mi nejní možno

přitom ani půl hodiny sedět a myslet, jak by to bylo lepší. Víte, že vás mám, milý drahý Děti, moc; moje myšlení běhá po Světě, a každou chvíli někdo přijde, až se někdy už mrzím. Zrovna tejt přišel dudák, až sem se lekla tý starodávní muziky, ale byl mi milej, hrál dvě starodávní písničky a byl starej 80 roků. Za chvíli přijde flašinet, a zas hned žebrák, hned zas krajan pro fe-drunk, a zas služka vo něco. To bych mněla dělat samý puntíky a pauzy, tak si může každěj pomyslet, že mi to nejní ani trošku dobře a lícně vymyslet a napsat. Dobropisnost snad ani dřív za mých mladejch let páni Učitelove neučili, ani to nepamatuju,

tak vás prosím, milý dobrý Děti, co nebude dobře, vodpuste mi.
Někdy se mi ruka třese
a někdy mám zas špatný péro.

Zas musím začít dál!

Mezi tím, co je spredu psáno, se ledacos dělo. Taky mi zas druhej Bratr Jozífek, mých Rodičů mazlíček, a muj miláček drahej, zemřel. Byl nejmladší a milej klučík; taky už Otcí našemu dobremu v huti pracovat pomahal. Dybych mněla psát, na jakou nemoc zemřel, bylo by to túze dlouhý; tak jen musím psát skrátka. Před jeho smrtí řek k Otcí: „Tatínku prosím vás, udělejte mi skleněnou trubku, já si na ni zatroubím.“

To bylo v sobotu ráno, než začali v huti pracovat. Otec šel dolu do huti a udělat mu dal trubku; sám ji nemoh pro velkou lítost udělat. Dyž trubka vystydla, utrápenej Otec ji přines, dal jí Pepíčkoví do ruky; slzy mu potůčkem po tvářích z očí tekly. „Tu máš, Pepíčku“ řek Otec „udělal jsem ti tu trubku. Copak budeš s ní dělat?“ ptal se ho Otec. „Co? zatroubím si na ní a potom umřu.“ - „Kde je Maminka?“ ptal se hoch. Matka stála blízko u něj „co chceš Pepíčku“ - „Maminko, dáte mi dělat modrou truhličku, víte?“ řek hoch už tiše. Matka nemohla pro pláč mluvit. - V tom přiběhli hoši z huti taky ho navštívit, postavili se u jeho postele. Bylo na ňom znát, že se na ně zasmál a bral hochy za ruce a řek „podejte mi hoši tu trubku, já vám zatroubím.“ Hoši mu trubku podali, vzal ji slabě do ruky a skonál.

V tom největším náreku a pláči přišel Frantík Kavalír zrovna z verštatú. Dyž mu hoši řekli, že nám náš miláček umřel, těšil nás a hned zas musel odejít.

Druhej den se připravovaly věci k funusu. Nenechali

ROVNÁTKO (pokračování z PV_31)

Po roce 1932

T. Baťa měl především rád lidi. Pro lidi často zapomínal na sebe. Byl tvrdý nejen k lidem, ale především sám k sobě. Jeho tvrdost však měla zvláštní půvab. Nebolela a nezraňovala. Dělal z nás muže. Čím větší strach jsme z něho měli, tím srdečněji jsme mu byli oddáni. Byli jsme mu oddáni na život a na smrt. Kdo měl špatné svědomí, nevydržel dlouho před Tomáše Baťu chodit.

Výchova Tomáše Bati stvořila z nás chlapy chlapatě.

(Vincenc Jaroněk, vedoucí osobního oddělení fy Baťa)

2. 7. 1936

Ve Zlíně 2. 7. 1936

Panu starostovi

Příkládám:

Ku komunistickému letáku Julia Fučíka „Přijímám pozvání, pane Baťo“ podotýkám, že leták byl předložen okresnímu úřadu, jakož i četnické stanici, která neshledala obsah tak závadným, aby bylo zakázáno jeho kolportování. Zařídilo se však, že leták byl při rozdávání civilními osobami kolportérům vzat. Fa. podnikla u krajskéhoho soudu v Uh. Hradišti další kroky a docílila, že další rozšiřování letáků jest zakázáno.

I. starostův náměstek

4. 1. 1940

Věc: *oduznání čestného občanství v obcích*

Podle výnosu MV ze dne 23. 12. 39 čj 68 095/39-9, sděleného nám okresním úřadem ve Zlíně dne 2. 1. 1940, není obsah zprávy obce ze dne 16. 9. 1939 č. j. 13.799, pokud v ní městské zastupitelstvo zaujímá stanovisko k otázce čestného občanství Dra. E. Beneše ve Zlíně, takovým opatřením, které by bylo možno považovati za pravoplatné zrušení zmíněného čestného občanství, a jest proto třeba nového usnesení, jímž by

městské zastupitelstvo občanství Dra. E. Beneše ve Zlíně zrušilo.

Městské zastupitelstvo se usnáší takto:

Čestné občanství ve městě Zlíně bývalému prezidentu republiky Dru. E. Benešovi, usnesené ve schůzi městského zastupitelstva dne 18. 6. 1936, se tímto zrušuje.

Schváleno všemi hlasy, bez debaty.

Vánoce 1940

NEVYHAZUJTE JABLEČNÉ SLUPKY A OHRYZKY. DÁ SE Z NICH UVAŘIT DOBRÝ ROSOL!

Škvarečky, olej ze sardinek, morek z kostí, tím vším si budeme hledět vypomoci při pečení vánočního pečiva, abychom do másla sáhly co nejméně hluboko.

- *Pečené – nepečené a mandlové bez mandlí*, nebo jen s malým množstvím. Protože úspora topiva při vánočním kuchaření také padá na váhu, budeme vyhledávat hlavně předpisy na cukroví, které lze místo pečení sušit.

Mandlovou hmotu, z níž jsme tak rády vyráběly různé ty hříbečky, jaterničky, švestky apod., můžeme ošidit vystydlou hustou krupičnou kaší, do níž pouze přimícháme trochu nastrouhaných mandlí.

Toto cukroví ovšem nebude tak těžko stravitelné jako ze samých mandlí, a to koneckonců taky není na škodu.

- Ryba přijde obvykle po polévce. Letos můžeme sáhnout k levnější úpravě. Tak studená *ryba v rosolu* nevyžaduje ani kousku tuku.

- *A pamatujte: Také přidaný rozstrouhaný brambor kypří těsto!*

11. 2. 1941

Okresnímu úřadu
ve Zlíně

Ve Zlíně, dne 11. 2. 1941

Věc: Židovské domy
a židovské byty – hlášení

K Vašemu přípisu ze dne 30. ledna 1941 č. j. 1998/ I-III předkládáme Vám v příloze:

1. Situační plán obce města Zlína, v němž jsou židovská domovní vlastnictví nápadně označena červenou barvou,

2. druhý situační plán, v němž jsou nápadně označeny židovské byty v židovských domech,
3. třetí plán situační s nápadným označením zeleným židovských bytů v nežidovských domech,
4. čtvrtý situační plán bez jakéhokoliv označení.

K plánům současně připojujeme na zvláštní příloze:
a) Dvojmo seznam všech židovských domů a jejich vlastníků,
b) dvojmo seznam všech židovských majitelů bytů s uvedením velikosti obývaných bytů.

I. starostův náměstek

16. 4. 1941

České divadlo v Olomouci v sobotu 19. dubna pro skupinu D uvede Vrchlického melodram „Námluvy Pelopovy“. Hru po stránce hudební nacvičuje kapelník Žid za pohostinské režie Jos. Zajíce a ve výpravě J. Gabriela.

19. 5. 1941

ÚPADEK ANGLICKÉHO SPORTU POKRAČUJE
Nejvíce pustne kopaná, což dosvědčuje nedávné finále poháru, které se hrálo mezi Arsenalem a Preston North End s výsledkem 1:1. Kdysi bylo toto utkání lidovou slavností Angličanů, kdežto nyní bylo na zápase pouze 60 000 diváků, kteří si museli klestit cestu na stadion troskami v londýnských ulicích.

17. 10. 1941

Pokyny ředitelům škol ve Zlíně k udržení bezvadného pořádku na školách

Ku zlepšení dohledu nad žactvem a k vyvarování se jakékoliv možnosti rušivých příhod byla navržena následující opatření:

5. Hromadné návštěvy kin a divadel jest nutno předem hlásit Gestapu. Současně se doporučuje, aby bylo hlášení provedeno české policii, která by držela vždy pořádkovou službu.

7. Pokud některé třídy pěstovaly tzv. dopisování, ve

kterém se cvičil sloh a korespondence, jest třeba toto dopisování ihned zastavit.

10. Učitelé, kteří byli svého času tajnou státní policií vzati do vyšetřování a vrátili se, budou z rozhodnutí Zemského úřadu přemístěni na jiné školy tak, aby zůstalo ve Zlíně opravdu bezvadné učitelstvo.

I. starostův náměstek

2. 5. 1942

Říšský úřad pro lehkou atletiku učinil zajímavé rozhodnutí. Letošní běh marathonský byl zkrácen o 12 km. Toto rozhodnutí je dalším dokladem soustavné práce, jíž je řízen veškerý sport v Říši. Trainingem na takto zkrácené trati by marathonská běžci Říše měli dosáhnout větší rychlosti. Proto po dobu trvání války bude mistrovský upravený maraton jen 30 km dlouhý – po válce se okamžitě přejde k původní 42kilometrové trati.

10. 6. 1942

Žádný definitivní termín pro box Schmeling – Neusel Berlin, - čt -

K sdělení, že Schmeling má v září 1942 v Berlíně obhajovat titul mistra Evropy těžké váhy proti Neuselovi, dává říšský vedoucí sportu toto úřední sdělení: Max Schmeling je voják. K přípravě pro mistrovství Evropy potřeboval by delší dovolené od každé vojenské služby. Taková podle jednomyslného sdělení vojenských míst a říšského vedoucího sportu až na další nepřichází v úvahu. Proto až na další nemůže být řeč o definitivním termínu boje o mistrovství Evropy. Kromě toho nemůže Schmeling boxovat také z toho důvodu, že trpí zraněním nohy.

5. 9. 1945

Odpovídaje na Váš dopis ze dne 4. tm. sděluji Vám, že náklady poprav odsouzených Oldřicha Bati a Stanislava Ledabyly, kteří byli popraveni ve Zlíně dne 30. a 31. srpna 1945 obnášejí 17. 791 K.

- odměna popravčím, soudc. laikům, vyplacené svědečné a komisní útraty

10. 11. 1945

Sbor národní bezpečnosti
strážní oddíl

Věc: Hlášení o závadách v internačním táboře „Rybníky“

SLUŽEBNÍ HLÁŠENÍ

Dne 9. 11. 1945 o 16 hod. přivedli do tábora č. 2 „Rybníky“ strážní fy Baťa 1 pracovní četu Němců v počtu 30 mužů. Před vchodem do tábora prohlížel jsem společně s několika strážnými tyto Němce. Asi u 15 Němců nalezl jsem jednak v kapsách a jednak zastrčené pod kabátem nože na způsob kuchyňských, které se nezavírají a jsou velikosti asi 25 cm dlouhé. Některé mezi nimi byly i menší. Mnozí měli u sebe i hřebíky a jeden měl u sebe pásek hliníkového plechu, který měl smotan v malý kotouč. Veškeré tyto nalezené věci jsem jim ihned odebral.

Němce, u kterých jsem nože našel, nechal jsem stát za trest asi 15 minut se vzpaženými rukama.

Toto hlášení činím za účelem dalšího opatření.

čekatel SNB
Novotný Josef

Dodatek:

Dne 10. 11. 1945 bylo při další prohlídce Němců příslých z práce nalezeno opět několik nožů, kladívka, šroubováky a 5 břitev a několik starých pilníků.

velitel strážního oddílu
prap. v. v. Polák

30. 4. 1946

Věc: Volební reklamace,
Apolonie Žemlové
Zlín, Masarykovo nám č. ...
P. T.

Okresní odvolací a reklamační komisi,
voličské komisi ve Zlíně

Uvědomuji Vás o tom, že proti Apolonii Žemlové bytem Zlín Masarykovo nám. č. 12., jest zavedeno trestní řízení pro zločin udavačství podle § 11. retribučního dekretu u mimořádného lidového soudu v Uh.Hradišti.

V Době zvýšeného ohrožení Republiky, v zájmu nepřitele, podpořila hmotně nepřitele, a zavinila ztrátu svobody.

Zásluhou Českých lékařů, jsem byl vysvobozen z ruk okupantů a msty české udavačky Žemlové.

Prosím o přezkoušení, zda-li má právo volit když se dopustila výše uvedeného zločinu.

REKOMANDO

Podepisuji
Frant. Žemla
osobní autodoprava
Zlín,

2. 5. 1946

Sbor národní bezpečnosti
Věc: Schindler Oldřich z intern. tábora
neslušné vyjádření se o vlajce

SLUŽEBNÍ HLÁŠENÍ

Dne 30. 4. 1946 o 19.30 hod. převáděl záv. SNB LADISLAV BŘEZOVSKÝ němky zaměstnané v kasárnách. Cestou přibral z restaurace na „Chmelnici“ němce Oldřicha Schindlera a Langra.

Když byl záv. Březovský s odvádějícími němci asi 50 m před táborem slyšel jak Schindler něco rozmlouval s němcem Langrem a proto zbystřil sluch, o čem rozmlouvají. Schindler pronesl „To vysí na každém rohu.“ Mínil tím st. vlajku, která byla vyvěšena společně s rus. vlajkou na jednom z baráků fy Baťa. Na to uviděl Langer naši státní vlajku taky na internačním táboře, na což Schindler řekl: „To tam vysí napotvoru.“ Schindler tento výrok pronesl ze zaujatosti a v nepřátelství vůči našemu státu a proto činím o tom hlášení.

záv. Ladislav Březovský

Hlášení záv. Březovského předkládám k dalšímu úřednímu jednání.

velitel strážního oddílu

praporčík Polák

2. 2. 1946

Důvěrné!

Velvyslanectví ČSR v Moskvě požádalo prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí, aby naše ministerstva a ostatní správní úřady byly upozorněny, že podle sovětských předpisů je nepřipustno korespondovati, jakož často se děje, s našimi občany usedlými v SSSR i se sovětskými občany a institucemi přímo.

Veškerá korespondence s našimi občany usedlými v SSSR má se díti prostřednictvím sovětských úřadů.

(Připravil Jaroslav Kovanda)

RECENZE

MILAN HRABAL / Být zdravý a čilý jako ryba ve vodě (Strowy (čerstwty) kaž ryba we wodze)

V posledních letech bylo ve slovanských zemích vydáno několik desítek frazeologických slovníků nejrůznějšího typu: překladové, etymologické, synonymické, slovníky představující spisovný jazyk nebo dialekty a další. Publikace tohoto typu však dosud chybí makedonštině, slovinštině, kašubštině a dolnolužické srbštině. Ještě donedávna do této skupinky náležela i hornolužická srbština. Vloni vydaný *Hornolužickosrbšský frazeologický slovník* (Hornjoserbski frazeologiski slownik) situaci podstatně změnil.

Přehledně uspořádaná a obsahově bohatá kniha vytvořená autorskou dvojicí **Anatolijem Ivčenkem** a **Sonjou Wölkovou** obsahuje více než 3600 frazeologizmů spisovné hornolužické srbštiny 19. a 20. století sesbíraných z úctyhodného množství nejrůznějších textů a lexigrafických sbírek. Významným přínosem je, že zhruba třetina hesel je v této publikaci zachycena takto poprvé. V této souvislosti je vhodné se zmínit také o rozsáhlém výčtu pramenů, který sám o sobě má velkou hodnotu – jako přehled o vydaných slovnících, sbírkách přísloví a frazeologizmů, periodik a dalších tištěných zdrojů tohoto jazyka. Již samotný výčet v knize uvedený napovídá o bohatosti jazykové kultury Lužických Srbů, která v praxi převyšuje současnou četnost samotného národa.

Stěžejní část slovníku je uspořádána abecedně podle klíčových slov, vyskytujících se v zaznamenaných frazeologismech. Výklad významu každého frazeologického hesla je autory podáván vždy současně v hornolužické srbštině, němčině a ruštině. Tím se použitelnost slov-

níku významně rozšiřuje nejen o německy a ruský mluvící zájemce, ale také o komparativní možnosti, které touto koncepcí nabízí. Originálním – a velice praktickým prvkem je uvádění autentických příkladů užití v literárních dílech a publicistice. Další logickou součástí slovníku je v němčině a ruštině uspořádaný rejstřík, podle kterého uživatel v případě potřeby snadno najde klíčové slovo v příslušných jazykových variantách.

Knihu ve velmi kvalitní polygrafické úpravě vydalo budyšínské lužickosrbské nakladatelství Domowina. Nepochybně se stane nepostradatelnou příručkou pro všechny, kteří mají vážný zájem zabývat se jazykem a kulturou nejmenšího západoslovanského národa – Lužických Srbů. Na tomto místě si lze jen povzděchnout, že chybí česká varianta podobné publikace, dokonce neexistuje modernější hornolužickosrbsko-český slovník. Mohelského *Mluvnice hornolužické srbštiny a slovník hornosrbsko – český* pochází z roku 1948 a je rozsahem poměrně skromná, přestože rozsáhlejší, než středoškolská skripta vydaná na sklonku osmdesátých let minulého století Jiřím Mudrou a Janem Petrem, která slouží opravdu jen základní orientaci v tomto jazyce. Doufáme, že se v brzké době u nás objeví osobnost jako oxfordský profesor Gerald Stone, který nedávno vydal takový slovník pro anglické uživa-

tele nebo třeba docentka Kjótské univerzity Keiko Mitani, která vydala první hornolužickosrbsko-japonský slovník!

Ale vraťme se k slovníku frazeologickému. Pro českého čtenáře má totiž ještě další přínos – objevování nových souvislostí, nových v češtině dosud neobjevených nebo alespoň neopotřebovaných frazeologických obrátů. Zkusme alespoň několik ochutnávek. Tak třeba: „*holca ze stareho registra*“ (doslovně: děvče ze starého rejstříku) je ironické označení pro starší neprovdanou ženu. Velmi poetické je také toto označení pro lhaní, vymyšlení si nepravd: „*wětřikowu horu kopić*“ (doslovně asi takto: větřnou horu kupit). A nakonec jedno slovní spojení, se kterým jsem se osobně „utkal“ hned při prvním pokusu o překlad lužickosrbské básně: „*koze je mje liznyła*“ (lízla mě koza). Já byl tehdy neúspěšný „luštitel“, dnes vím, že je to vyjádření určitého neúspěchu. Uvedu alespoň jeden z příkladů možného užití uvedený ve slovníku: „*Koza mje lizny! Korčmarka bě hižo ušo dobre piwo zwupredawala*“. Ano, tady jde o povzdech žíznicího v situaci, kdy „krčmárka už vyprodala všechno dobré pivo“.

V případě frazeologického slovníku Ivčenka a Wölkové ovšem pro jeho uživatele bude „dobré pivo“ ještě dlouho čerstvé a nedopité a jeho pořízením nikoho zcela jistě „koza nelízne“.

weles 22

Urednišća redakcije:

Recenzii: Zdenka Wólfa, Romana Sępuka, Tomasz Biedziuchowski, Milana Dobrowolska, Tomasz Mrazek, Marcela Pisková, Vladimír Šimka

Próza: Jaroslav Žily

Studii: Miroslava Chocholáněho o nemluvišćich ženskich pozicijach

Filmske: Wiktora Krahuly

Fotografije: Gabriel Štebnichow

„... a mjezi jinim přebuzením...“

Objednawajće na adresu:
Wólfa, Konstantina 24, 607 00 Brno
redakcja, weles@poczta.onet.pl

poezie ~ próza ~ kritiky ~ recenze

ROZHOVOR

Próza ztratila svoji důstojnost, protože se z ní stal kšeft, říká spisovatel EMIL HAKL

(Rozhovor s Emilem

Haklem, jednou z nejvýraznějších osobností současné české literatury, nejen o psaní prózy a poezie, kritikách a kritikách, překládání a o tom, jak se mu vedlo jako spisovateli na volné noze.)

Každý rok jste vydával jednu knihu. Teď přišla pauza. Proč?

Zhruba před rokem a půl jsem dílem okolností skončil v jednom zaměstnání, a z nějakého důvodu jsem měl chuť zkusit, jestli bych se psaním neužil. Nemyslel jsem samozřejmě jen prózu, měl jsem na mysli publicistiku, časopisecké sloupky a podobně, a k tomu, jen jako jednu z aktivit, že bych zkusil prosadit překlady svých knih do ciziny. Což se mi jediné podařilo, i když zatím jen napůl.

Co to znamená, napůl?

Že se pár titulů překládá, něco do němčiny, něco do polštiny, něco možná i do hebrejštiny. Překlady vznikají, ale zatím pro ně nejsou nakladatelé. Až tedy letos se pootevřela Alibabova tajemná jeskyně a nějaké nabídky jsou.

A překládá se vůbec česká próza a poezie? Vědí v zahraničí o tom, co se u nás píše, zajímá to tam někoho, nebo si tady píšeme spíše do tuzemského šuplete?

A tak to víte asi sám, překládá se – dá se dokonce říct, že skoro všichni čeští významní autoři byli přeloženi do těch základních jazyků. Na poměry nevelké a kulturně nevýznamné země, která má jedinou výhodu, že se rozkládá (doslova i obrazně) na křižovatce cest, kudy putují sem i tam všechny okolní národy. Ale jinak jsem pod vlivem té iluze, že se budu živit psaním, nenapsal už přes rok ani tři věty, které by dávaly smysl. Byly by to jenom zbytečné variace.

Je možné nepsat variace?

Není. Ale je možné, aby v každém dalším textu bylo něco nového, nějaké svědectví o změnách, které se za jistý čas odehrály.

Je možné, aby to autor ve své tvorbě zaregistroval? Neschází mu odstup?

Psychických poloh, které je jedinec schopen zaujmout, není nekonečné množství. Podle toho, jak se kdo nejpozději do své puberty vyvinul, podle toho žije a nedá se s tím nic převratného dělat. Ale lze se podívat na stejnou situaci z jiné strany, s odstupem několika let, a nebo se na ni dívat podobně, ale za radikálně jiných okolností.

Mluvíte o „stejně situaci“. Netrpí tedy česká literatura, ale nejen ta, nedostatkem témat, velkých témat?

To je jednak asi fakt a za druhé oblíbené klišé. Nemám teď sílu zkoumat možné náhledy na věc, každopádně je zřejmé, že se může dost sil-

né téma vejít do rámce jednoho naprosto všedního dne dejme tomu v Dublinu.

Výhledově uvažujete spíše o povídkách, nebo románu?

Z důvodů marketingových by bylo určitě lepší, aby to byl román. Jenže marketingová hlediska nejsem vůbec schopen sledovat, a tak je možné, že to budou zase povídky. Mám rozepsaný jeden delší text, ale nevím, jestli se to udrží pohromadě a jestli se to opět nerozsype do povídek a jestli tím pádem opět nebude po ptáčkách.

Už se vám tedy stalo, že se delší text rozpadl do povídek. Jde o vaši poslední knihu O létajících objektech?

Ne, proč? To měly být od samého začátku povídky. Což je útvar, který mi vyhovuje. Možná jsou texty v téhle knize trochu nesourodé, to jo.

V čem jsou ty povídky tak nesourodé?

Pokus zastřešit všechny texty v povídkovém svazku nějakým ústředním tématem, figurou vypravěče nebo časovým obdobím, ke kterému se vztahují, se někdy může jevit násilný, a mnohdy také je. Ale nasypat prózy, které jsou v danou chvíli k dispozici, na jednu hromadu, to taky není řešení.

Vypravěčem v jedné z povídek je žena. Proč? A hodláte se k tomu ještě v dalším psaní vrátit?

To musím začít od toho, proč to vůbec vzniklo. Hlavní osu příběhu mi vyprávěla kamarádka. Šlo o to, že ženská se svým o deset let mladším hochem vylezla na jeden kopec a nakonec tam museli přespát, protože padala tma. A ona tam v noci viděla zcela konkrétní zjevení a opravdu se málem podělala hrůzou, jak to bylo divné a silné a hlavně úplně zřetelné. Fyzicky se kolem nich pohybovaly nějaké bytosti. A když mi to vykládala, tak bylo evidentní, že to byl zážitek jiného charakteru, než když se někde dva blbouni kouří a pak vidí v náhodně ležící větvi nějakou postavu. A jak mi to během jednoho večera vyprávěla, tak jsem to zkrátka a dobře zapsal do poznámek v ženském rodě. A pak už jsem v tom beze změny pokračoval, i když jsem věděl, že to má úskalí.

Ona je totiž hezká ženská, ale přitom ten typ, který má v povaze něco z chlapa. Ona je muzikantka, a ty si, jak známo, nemůžou dovolit inzerovat nějaké velké city. Tím chci říct, že jsem tušil, že když zachová její styl vyprávění, tak že si pak několikrát vyslechnu, že to přece není vůbec žádná ženská postava, ale Honza Beneš v ženském rodě. Jenže proč bych se snažil vyfabulovat někoho, kdo je něčím typický, když jediné zajímavé je, jaký je kdo konkrétně.

A navíc jsem zjistil, že je neskutečně příjemné se i formálně odpoutat od toho „já“, protože koneckonců, dřív nebo později, si každé „já“ začíná stěžovat. Zaobaleně, nenápadně. A protože literatura, založená na tom, že je to přestrojená zpovědnice, začne být dřív nebo později nudná, zcela určitě ještě zkusím vyprávět příběh ústy někoho, kdo nejsem já.

I přesto, že kritici tuto vaši povídku právě nepochválili?

Všechno, co vám někdo vyčte, se snažte brát věcně, abyste neztratili soudnost. Aspoň na chvíli propadnete nejistotě. U tohoto textu jsem si ale jistý tím, že je v pořádku. Nemůžu si pomoci.

Není to z vaší strany trochu vzdor?

Když vám dvacet lidí řekne, že ten text je špatný a věrohodně to zdůvodní, a tři lidi, že je dobrý, a též to věrohodně zdůvodní, a vy jste schopen si za tím textem ještě stát, tak není co řešit, protože se beztak nerozkrajíte. Protože kdybyste se zkusil rozkrájet, tak byste na to doplatil jenom vy. Zmizel byste jaksi sám sobě. Ostatně vzdor patří k životu. Stejně jako snaha o jistou míru soudnosti.

Mají kritiky na způsob vašeho psaní nějaký dopad?

Určitě ano. Záleží na tom od koho přicházejí. Jestli už kritika znáte a zhruba tušíte, kdo to je, tak jeho výhrady vnímáte v nějakém kontextu.

Takže kritiky jsou osobní?

Kdyby nebyly osobní, byly by vůbec možné? Byl by totiž důvod je psát?

Jaký je rozdíl mezi autorem a jeho kritikem?

Autor si vymýšlí a kritik kritizuje autora za to, že si nevymýšlí tak, jak by si vymýšlel on, kdyby to uměl. Úplně vždycky je tam jistá míra nevole, ne že ne. Ale některý kritik tu slabost překoná a jde proti ní, a takový pak má nezastupitelnou úlohu, protože je schopen dokladovat, kdy a proč se autor odchýlil od věrohodné výpovědi. Naproti tomu jsou i autoři, kteří dospěli k tomu, že se snaží to napsat tak, jak by to napsal ten kritik, kdyby to uměl, a to už je samozřejmě v prdeli úplně. Nehledě na to, že ani literatura, ani její kritika, nejsou v roce 2005 v Čechách nezbytné k životu.

Váše mu? Anebo narážíte na Holanovo „něco pro někoho, nic pro všechny“?

O tom se přece popsaly hory papíru, jak a proč tradiční roli literatury převzala jiná média. Knihy se sice kupují pořád, a nekupují se málo, ale převážnou většinu trhu tvoří lhbivé zmetky, což je v pořádku, protože je to logické. Neříkám, že nevycházejí i zajímavé věci – u těch ale čím dál častěji zamrzí, že jsou buď špatně vytištěny, nebo editovány prasečím kopytem, nebo je to zas otřesně blbý překlad, nebo se kniha po druhém přečtení celá rozklíží a rozpadne. Jsou výjimky – například Torst.

A co pro vás samotného psaní znamená? Řada autorů tvrdí, že by se bez toho zadusila, vy byste to rozdýchali?

To je taková tradiční literátská fráze, že se píše z „přetlaku“. Z toho se napíše jeden, dva nebo tři svazky, a většina autorů píše dál buď proto, že se jim psaní stalo příjemně rozčilující zábavou, a nebo proto, že se jim prostě nechce zpátky do zástupu bezejmenných. Proto nemůžu než vyjádřit obdiv všem, kdo dokázali své psaní stopnout, když zjistili, že už nemají o čem. Osobně vím jen o jednom, o Václavu Kahudovi.

Vraťme se k vašemu psaní. V jednom rozhovoru jste o psaní poezie řekl, že leda prstem do krupičný kaše. Platí to stále, nebo píšete i verše?

Rád bych psal verše, ale už to nejde. Už jsem si odvykl. Poezie představuje jiný způsob myšlení, jiný modus, tonus. A když jsem to opustil a začal se věnovat próze, už se nedokážu vrátit. Poezie je soběstačná a samonosná kategorie, která má svoji důstojnost. O to větší, že nevyplývá ze společenské prestiže. Člověk, který píše poezii, nemůže čekat víc než poustevník od náhodných pocestných – kus chleba, tatrunku. Poustevník je zalezlý v pastoušce, kterou si vybral, a je věc jeho poctivosti, jestli sám se sebou zkouší hrát nějakou habadaúru, nebo je to sku-

tečně jeho způsob. Tuhle důstojnost už próza ztratila, protože se z ní stal kšeft.

Proč jste vlastně poezii přestal psát?

Výsledkem mého zhruba patnáctiletého snažení, kdy jsem nepsal nic jiného než verše, jsou dvě knížky, a jsem toho názoru, že to je odpovídající výsledek. Požehnáním poezie je, že může (a asi by i měla) být stručná.

A co vaše ostatní knížky? Změnil byste na nich zpětně něco?

Na žádné bych nic neměnil, protože to jsem měl udělat předtím, než ta která vyšla. Snad s výjimkou románu *Intimní schránka Sabriny Black*, ten bych z duše rád přemontoval do stručnější a hlavně přesnější podoby, protože jeho obsah tvoří popis jistého období mého života, které se ještě jaksi neuzavřelo, nezacelilo. Ale jak říkám, když jsem to neuměl popsat líp tenkrát, teď už je pozdě.

Píšete filmový scénář podle vaší knihy O rodičích a dětech, za kterou jste v roce 2002 získal cenu Magnesia Litera. Co byste o něm řekl?

Bohužel hlavně to, že už tři čtvrtě roku vykládám, že je hotový a pořád v podstatě není. Bylo to dost těžké; scénář je totiž úplně jiný druh práce, než psát prózu. Když to neumíte. Musíte všechno vzít úplně od začátku a v podstatě nechat jenom dialogy, jenže když změníte všechno ostatní, tak posléze dojdete k tomu, že je nakonec nutné přepsat i ty. Už jsem si pětkrát myslel, že mám scénář hotový, ale stačilo nechat ho pár dní uležet, a už jsem viděl, že je to třeba vzít znovu od začátku.

Jak poznáte, že je nějaký dialog ještě umluvitelný, když jste s psaním scénářů zatím neměl žádné zkušenosti? A co vám při jeho psaní dělalo vůbec největší problémy?

V knize se nemusíte omezovat, přenesete řečené a vyslechnuté na papír, pak to proškrtáte, vyhodíte balast a necháte jen to, co vám připadá zajímavé. U filmu je to jinak; tam spatříte dvě figury a víceméně nejste ochoten poslouchat, co si vykládají, pokud se nechovají věrohodně. Čili je důležitý kontext, v jakém to ty dvě figury zahrají. Navíc je nemůžete nechat mluvit dlouho. A nebo když, tak musíte vědět, proč to děláte.

To je ale v případě knihy O rodičích a dětech, která stojí výhradně na dialogu dvou lidí, docela zásadní věc?

Určitě. Proto mi to taky tak dlouho trvá.

Ptal se Milan Libiger

Foto Miro Švolík

Emil Hakl se narodil v roce 1958 v Praze. Vystudoval Konzervatoř Jaroslava Ježka, obor tvorba textu, později ještě dva ročníky dramatického oboru tamtéž. Od roku 1981 pracoval jako aranžér, knihovník, skladník, strojník čerpací stanice a zvukař. V letech 1996–2000 se živil jako textař v řadě reklamních agentur. Pak dělal redaktora různých periodik a byl na volné noze. Bibliografie: 1991: Rozpojená slova (Mladá Fronta, Praha) – verše; 2000: Zkušební trylky z Marsu (Cherm, Praha) – verše; 2001: Konec světa (Argo) – povídky; 2002: Intimní schránka Sabriny Black (Argo) – román; 2002: O rodičích a dětech (Argo) – novela; 2004: O létajících objektech (Argo) – povídky. Je zastoupen v knižním výboru Anthologie de la poésie tchèque contemporaine 1945–2000 (Gallimard, Paris 2002). Za knihu O rodičích a dětech dostal cenu za prózu Magnesia Litera 2002.

ANKETA

1. Kde je zakopána moderna?
2. Existuje dnes v umění něco, co vynechat znamená nebýt in?

NORBERT HOLUB

Podle mého soudu se modernismus v současné české poezii příliš nenosí: většina autorů je buď tradicionalistická či se s tradicionalismem vyrovnává nějakým postmoderním přístupem.

Z těch opravdu moderních básníků bych jich mohl jmenovat jenom pár. Byl by to především minimalistický Jiří Dynka, civilní Petr Hruška, stylizovaně hovorový Michal Šanda, vesele surrealistický Pavel Řezníček, panožkovitě bobtnavý Petr Hrbáč a ještě několik dalších.

Kde jsou ovšem „staré“ časy rozsáhle experimentujícího Jiřího Koláře nebo ultraexaktního Miroslava Holuba?

BŘETISLAV KOTYZA

„Ty, Slávino, napiš ně pár slov do Psiho vína. Cosi o moderně. Co říkáš?“, utrousil s laskavou zlomyslností Jaroslav Kovanda. Tudíž hledám ve Slovníku známé zapomenuté heslo – Moderna. Tuším však, milý Jarošu, že tvůj požadavek je zcela mimo moji schopnost. Mimo moje zkušenosti. Dnes mladí říkají „out“. Za nás jsme tomuto příslovci místa říkali přiléhavěji, štatnatěji a českými slovy. Leč, malinko neslušně. Byli jsme „in“. Za nás, v krásných a minulých dobách umprumáckých, byl pojem „moderní umění“ rovněž předmětem objevování a zkoumání. (Krom jiných, klasicky něžných tvarů). Také se v prudkých hádkách pojem moderny tříbil, upřesňoval a byl zcela je-dnoznačně definován... A proplácen plotem čárek na podlouhlých, bílých papírcích lístků. Lístků, můžeme říci okvětních. Můžeme říci, opadávajících.

Při občasném sledování snahy dnešních čiperných, více informovaných a více odvážných „umprumáků“ čehokoliv, mám příjemný pocit časové sounáležitosti. Pocit nepřerušení. Coitus noninterruptus. Doposud se pochybuje, doposud se absolutně zamítá, absolutně vyzdvihuje. Vášnivě a absolutně tápe. Okvětní lístky stále opadávají a stále vyrůstají nové. Moderna žije v hledačích nového a což je podivuhodné, i ve svých zavlíých odpůrcích. Co to však „moderna“ ve svém významu je a co znamená? Doposud nevím. Jen heslo ve slovníku; pár vět vše vysvětlujících, vše zamlžujících. Podobou antického boha Januse, majitele dvou tváří. Významem i obsahem totožné s dr. Jekylllem i Hydem. Bipolarita. Nutný základ umělecké tvorby, nutný základ životnosti života. (Porad si, redaktore, se ševcovským intelektuálem).

Co však je zcela jasně zřetelné, nepřehlédnutelné, někdy nepřijatelné a jindy jedině možné. Co mne lidsky zneklidňuje k přitakání i odmítání: Naprostý individualismus současných autorů. Tato prvotní snaha každého z nich o osobitý, furiantský postoj vůči zbytku společnosti – I kdybych neměl co říct, říkám to originálně. Žádné známky jednotlivého slohu, žádné známky jednotliví myšlenky. Jen naprostá převaha vědomí svých práv; naprostý nedostatek vědomí svých povinností. Vědomé porušování stavu rovnováhy. Což lze chápat za možný obsah pojmu Moderna. (A v této chvíli budu zcela jistě kame-nován.)

Po etickém rozmáchnutí dovětek. Na políčku mně z nejmilejších, Literatuře, jmenovitě Poezii, mluvíme o tomtěž, co jmenováno. Vše roste z jediné hlíny. Zcela vážným se však jeví, že literární hračičkářské výboje Christiana Morgensterna mohou být oprášený a počítačově inovovány. Každému z autorů dle přání zvukomalebné libosti. Již nyní je zřejmá autorská samomluva, autorský „slovotok“. Není třeba a není požadováno srozumění. Poezie slouží ke zbavování se nadbytku slov; je chápána a provozována jakási osobní arteterapie... Víme z literárních setkání, že obecný stav „Nečtení“ není jen roztržkou Kniha – Čtenář. Stejná nehybnost jeví se ve směru Autor – Autor. Čteme jen své vlastní věci, sami sobě tleskáme, sami sebe haníme. Jen někteří z nás jsou nuceni číst celou šíři autorské nadprodukce – redaktoři.

Jakékoliv umělecké dílo obsahuje v sobě rozpor doby vzniku a doby vnímání. Zcela jistě pro svou dobu tvořil „až moc moderně“ i Mistr Theodorikus; jistě modernou byly středověkem zvané Písnežáků darebáků. Povšechný obsah neurčitelného a nikdy nekončícího slohu, stylu, možno říci označení Moderna, obsahuje v sobě časovanou výbušninu:

Každý člověk sám sobě umělcem, sám sobě obzorem, každý sám sobě Bohem.

PETR ŠTENGL

Kde je zakopána moderna nevím. Dost možná, že šlapeme po jejich zpráchnivělých kostech stále znova stejně tak, jako ona se stále znova iluzorně rodí a následně umírá.

Když jsem si hodlal nastudovat termín moderna, zdesil mě přívalem informací, článků, pojednání a názorů včetně Sokalovy aféry. A tak je to v pohodě, věc je ošetřena a hledači pokladů moderny či post mají kde kopat.

Moderní znamená nový. Pračlověk, který první namaloval bejka na zeď byl stejně moderní jako současný umělec, který vystaví plastovou láhev s rozpuštěnou vodou z ledovce, aby tak upozornil na globální oteplování. To, že si nějaký návštěvník spletl zmíněný artefakt s občerstvením a vodu vychlastal, je však už postmoderna.

Hezký článek o „přicházejícím novém“ napsal Viktor Šlajchrt na Psu. Že totiž to „nové v literatuře“ tu třeba už někde dávno je, pouze my čtenáři, diváci ho prozatím nejsme s to rozpoznat, natolik zblblí tra-

dičními formami, že pokud by ono nóvum bylo zahaleno třeba v kabátě komiksu, či podobného žánru, je pro nás soustem zatím nestravitelným. Zatím. Protože obdaření než jen jedním, chybí nám čepec, a hlavně ta kniha. Nejsm si však jist zda bohužel, či bohudík. Tradiční obraz už byl chudinka pohřben tolikrát, kolikrát vstal z mrtvých. A přesto že takto k smrti znaven, funguje pořád. Jde jen o to nepohlížet si ho na reprodukci či monitoru, ale strčit nos tak blízko, až stařenka klimbající v galerii na židli polekaně vyskočí a začne vás bedlivě pozorovat.

Takže nové umění začne působit tehdy, až dojde k prozření nového pozorovatele.

S básní se to má jako s tím obrazem.

Možná je moderna nahlížena z opačného konce, totiž od výtvaru, s dychtivým očekáváním „co to se mnou udělá“, namísto toho, aby se proměna udála v pozorovateli spolu s otázkou „co jsem to se sebou udělal? Co se se mnou událo, či děje? A děje se se mnou vůbec něco? A chci já sakra aby se se mnou vůbec něco dělo!“

Autoři nového by však měli brát v potaz nutný předpoklad toho, že zůstanou nepochopeni a čtenář ostrouhá mrkvičku.

Neboť, kdo si doopravdy důkladně a dlouho prohlíží městský frekventovaný chodník ze vzdálenosti pouhých 20 cm? Žebráci to nebudou, ti mají hlavu příliš nízkou, a tedy vše rozmazané. Kdo dohledává mezi řádky ty nejposlednější z brambor, už notně přemrzlých, aby je tvrdošjně znovu a znovu zkoušel jako novou sadbu?

A tak snoubenci nad novými výhonky moderny po tisícířem vyčechání svého vroucího ano již zemřeli nudou a zbyl jen oddávající.

ROMAN SZPUK / Jiné blýskavice

Více, než „in“ je být sám sebou, soustředit se na základní téma svého nitra a ne na apely trhu, ať už knižního či trhu popularity. Být „in“ se ponejvíce dosahuje za cenu povrchnosti. Jeho symbolem je nezávazné surfování po netu. „In“ je in-telektuál, který čte ráno co ráno právě vyšlá čísla všech možných deníků světa. Ráno co ráno, marnost nad marnost. Být „in“ dnes znamená být zvukařem nudy, roztěkaným běžcem ve střepch dojmů a rozmarů, ech, co říkám běžcem, jen za volanem rozvaleným řidičem, který míjí bilbórdy aktualit, na něž už v příští vteřině nemyslí. Neboť je přebijí aktualita jině.

Být „in“ v umění vůbec dnes vede k zájmu o všemožné převleky a masky. Móda je drezúra a trend je diktát. Učí virtuozitě časovosti, již si mnozí pletou s dočasností. Básník, který chce být za každou cenu „in“, může sáhnout po výrazových prostředcích co převlecích výhrůžek, sprostot, expresivních gest a rychlých tahů. Nedávno mi jeden literát objasnil, jak pokrytecké je v básni slovo „lejno“, že jedině přípustné je slovo „hovno“. Je tedy třeba užít šokujících hyperbol, něčeho ve stylu knížákovy atomové bomby, nikoliv však z nevyhnutelnosti, z poslední možnosti, ale aby bylo básníka slyšet. Neboť snaží-li se kdo být „in“, činí tak především proto, aby svůj všeobecný přehled mohl prodat, aby

o sobě mohl podat zprávu. Být „in“ v poezii značilo dříve být futuristou, dnes teroristou: Odpálit někde nálož, aby si publikum všimlo, pak se přihlásit k odpovědnosti, ale se svým skutečným nitrem zůstat nadále v anonymitě. Neboť času je málo a do uspěchané básně nelze přece vtahovat to, co je ve mně nejohroženější!

Být „in“ znamená mimo jiné vystavovat se v rouchu užvaněnosti. Nevědět přesně, co říkám, ale chrlit slova podle hesla: Žvaním, tedy jsem. Žvanilové semelou dohromady všechno a jejich posluchači stojí s otevřenou hubou, aniž chápou desetinu z té míchanice frázi. O vše se přitom po vzoru oněch mistrů rétoriky otrou jak hlupák o čerstvě natřená vrata. A jsou „in“, což každý uzná podle jejich komentářů k čemukoliv, co nějak vystoupí do popředí zájmu. A díky těmto průpovídkám se zviditelňují. Rázem jsou zábavní. A zasvěcení. „Poznáš mnoho lidí, kteří zvuk vyvolávají nepřirozeným způsobem“. „Nejsou to proto básníci, připomínají jednání opice nebo papoušků.“ (Šiensaňský mudrc)

Známe přece, co je to informační abstrák. A pak se necháme zaplavit příjemným mrazením, když si dáme dávku nějaké z množství zpráv. Či si ze svého pohodlí dopřejeme podívanou. Kdo se snaží být „in“, ten se většinou neliší nijak od drben shánějících novinky svého maloměsta někde před obchodem. Mnohem podstatnější je však neokázalé prohlubování započaté cesty. A když k nám někdo přijde s oním obligátním: „Už jsi to slyšel?“, říci mu: „Ne. A nechci to slyšet.“ Neboť soustředění se na Jediné je více, než stát v obraze tu i tam, jen ne zde a teď. Slovíčko „in“ evokuje pohyb dovnitř. Mělo by otevřít zatarasené vstupy do těžišť prapůvodních témat a ne je zahlušit sutí slov. A není-li co říci? Pak ať přijde ke slovu mlčení. Co má skrze slovo vstoupit ke mně dál, najde si cestu samo, třeba i tichem.

Nelze svět přehlížet, pohupovat se prostoduše jak v rytmu régé co pohodář. Je však vražedné se světu připodobňovat. Básník hledá tajemné souvislosti jeví a svědčí o nich, ze své pevné pozice. Z této pozice se vydává všanc a pokud má odvahu, neustupuje. Ale „in“ se nachází jen ve vlastním nitru. „Cítíme, že pravý básník je světec i svědek, mučedník na skřipci, „martyros“, kteréž slovo znamená svědka i mučedníka, svědka víry, za víru. Je jím proto, že z nás snímá tíhu hledání, větření; že to je duch absolutizovaný; že se v něm rve s člověkem a o člověka více bohů a běsů než v nás: Je „sacer“ v hlubinném dvojmyslu, jímž toto slovo obdařila jedna velká éra lidstevních dějin: Je posvátný i prokletý zároveň.“ (Pavel Eisner – Chrám i tvrz).

K základnímu tématu básníkovy srdce, tedy k lidským osudům a moudrosti přírody, a především k jádru svobody, v němž je každý z nás nejvíce sám sebou, vede cesta skrze metanoi. Člověk se zastaví a soustředěně pohlédne na vše, co se mu tu předkládá k pozornosti. Současná společnost je mistrem na vytváření umělých ohnisek zájmů. Ten bzukot médií kolem nich! Je však třeba se ptát po tom, co provází lidstvo od nepaměti. Tehdy se oťrese svět se všemi svými výkladními skříněmi, televizními talkšou a realityšou a jinými ubíječi času. Což zároveň odhalí prostotu a přesah. A vyčistí nejzazší obzor pomíjivosti, z něž lze dohlédnout do země zaslíbené.

Co se básníků týká, záleží na tom, chtějí-li jít sluncem či stínem, při vrácenou či odvrácenou stranou světa. Víím moc dobře, že k popularitě je zapotřebí vystihnout ducha doby. Upřímně obdivuji každého tvůrce, který má tuto schopnost v sobě. Je to také dar, dar intuice. Má možnost promluvit k mnoha hloubavým duším. A má i velkou odpovědnost. Já se však v poslední době stýkám spíše jen se samotáři šumavských lesů žijícími víceméně ve stínu všech „velkých témat“ davové snahy být „in“. Obcházím staré cesty po úbočích hor a hledám odpovědi na jejich vrcholcích. Je to má osamělá cesta.

Netoužím oblékat se do toho, co se nosí, i když víím, že mi hrozí osud vyvrhele. Sám jsem si ho vybral a jiným uznávám právo na jejich vlastní cestu i jejich poetiku. Většina mých kolegů básníků je zaručeně více „in“, co se poetických výbojů týká. Noční lesy jsou však osvětlovány jinými blýskavicemi.

JAROSLAV KOVANDA

Časopis se píše v čase a stejně jako noviny se občas nevyhne jisté zbrkllosti.

Nicméně otázka je na světě, nezbývá tedy než se s ní poprat, nebo ji demolovat.

Co je tedy zakopáno ve slově moderna, když moderní znamená dle slovníku novodobý?

Moderna je tedy novodobost sama – a jsme u konce s dechem?

Nebo je modernou myšlen určitý umělecký směr či období, ve známém případě to experimentující před a mezi dvěma světovými válkami, a pak netřeba odkopávat?

Anebo je moderní to vůdčí, to nové, to přeměrovávající již navyklé, zaběhnuté, a pak může být moderní v každé době jiný postoj k realitě, nějaký jiný tvůrce?

Moderní byl tedy pro pozdní gotiku Massacio, stejně jako pro pozdní renesanci Michelangelo či pro české prvopoválečné symbolníky březinovského ladění V. Nezval, J. Seifert a další se svým poetismem?

Anebo jsou všechny tyto nálepky k postmodernímu lejnu? K demolicí... A nesrovnatelně důležitějším náhradníkem pro slovo moderní, je „být oslněn přesností uměleckého výrazu“, a pak může být pro tebe směro datný kdokoli a cokoli: z literatury třeba B. Reynek, V. Holan, I. Babel, ujec Vraňáček či starý kalendář?

Milan Kundera ve své *Nesmrtelnosti* říká, že pro jeho literárního hrdinu Jaromila moderním se stal po roce 1948 de facto socialistický realismus. Ale neznamená moderní v tomto případě spíš jen to novodobé, aktuální = časové, a tedy nanejvýš soudobé? Módní, urvané, stádní a falešné?

Za svůj život jsem zažil několik takových „moderních vejvarů“... V pozdějších padesátých tzv. brusel (po „objevu“ abstraktního umění u nás), který se rakovinně rozšířil po EXPU 58 v Bruselu po celé naší komunální republice: trójuhelníky, křížené čárstvo, umělecké koso-

čtverce na všech možných zdech i svařovaných sochách... Anebo v šedesátých letech vlna strukturalismu vzniknuvší v Itálii (otec Burri), rozšířená československými epigony do nejzazších lidodemo míst: i v kostelech vedle krásných barokních váz se objevují flašky od okurek polité sádrrou – většinou chráněné obyvatelstvem, protože moderní... A z jakých jiných zdrojů se napájely na závodních klubech výstavy nitrolakem smrdících samorostů než z těch povolených už tehdy tvarů abstraktních? Koneckonců i básně se hemžily tehdy škvírkami, pavoučky, smetíčky, kokonky a já nevím čím zblízka viděným, strukturovaným, jak jsme o tom už psali v PV 12.

Přáli bychom si tedy, aby moderní bylo spíše úžasné, osvobozující, vyjímečné, individuální, vynalezené? Hlavně pro nás individualisty?

Avšak budeme-li na té individualitě ve slově moderní lpět víc než je zdrávo, nebudeme zpětně moderní zase všichni, jak je dnes moderní? Všichni individualizovaní až bůh brání, ale všichni v jinak odrbaných džinsách?

Čili nebude snazší vynechat toto zrádné slovo a říct si prostě, kde je světlo v bažině? Které světlo v bažině je pro mě směro datné? Co v poezii hledám?

Jasně řečené tajemství? Originálně sdělené obecno? Stručnost, lapidárnost? Opak chrlení? Zapamatovatelnost textu? „Chutnost“ textu, vznikající například traklovským užíváním barev, vizuálnosti? Prožitky, ale zkvašený? Nadrobně nakrájený slovník, jak jsem kdysi poněkud pateticky psal?

Jako menší příklad mé představy o poezii, po jaké nyní pátrám, bych uvedl úryvek z básně Monolog bývalého pěšáka ze sbírky *Hudba na náměstí* od „úředníka pracujícího ve státním statistickém úřadě“ básníka Jindřicha Hořejšího, který jsem našel v nedostupných Nezvalových Moderních básnických směrech:

*Ale má radost je nějaká kusá.
(Snad i ta stará bolest dobolí.)
Vzpomínám stále na toho Rusa,
jak jsem ho bod, jak
rty rudé měl, modrý zrak,
obličej bílý jak křída.*

RADIM KOPÁČ

Jsem z těch otázek trochu na rozpacích. Moderna je pro mne zakopána na přelomu 19. a 20. věku. Ale na to se asi neptáš. A uvažovat o umění jako o pomyslné trojčlence, do které se něco dosadí, něco jiného se vynechá, abych byl, jak říkáš, „in“, a nebo naopak nebyl, jak se říká, „out“ – to neumím. A představa, že tuto trojčlenku někdo zaměňuje s uměním, mi v lepším případě přijde směšná, v horším bytostně protivná. Jak jsem řekl: Jsem z těch otázek trochu na rozpacích.

RADIM KOPÁČ / Třikrát poezie z Petrova: Ohnisko, Kafka, Malý

(Milan Ohnisko: Milancolia. Ilustrace Vladimír Kokolia. Petrov, Brno 2005, 118 stran, náklad a cena neuvedeny.)

Tomáš Kafka: Verše v roce. Doslov Josef Chuchma. Petrov, Brno 2005, 116 stran, náklad a cena neuvedeny.)

Radek Malý: Větrní (Zcestné verše). Doslov Ludvík Kundera. Petrov, Brno 2005, 116 stran, náklad a cena neuvedeny.)

Život je tím, nač nemám sílu

Letos čtyřicetiletý brněnský básník Milan Ohnisko se už svojí prvotinou *Obejmi démona!*, vydanou v roce 2001, přihlásil k bohaté a dodnes stále rozvíjené tradici české naivní, respektive naivistické poezie, která je nejvíc doma v kuriozně zřymované všednosti. Jeho uměleckou cestu ale nedláždí jen příkladně verše „Spadl kámen do voda / napsal Václav Svoboda“, případně satirické rýmy z dílny T. F. Fielda, ale také četné aluze na zdejší literární underground, který naivně-absurdní komiku, ten „zvláštní smysl pro blbost“, jak nyní píše Ohnisko, povýšil v 70. a 80. letech minulého století na skoro jediný možný přístup k realitě.

Také ve třetí sbírce *Milancolia*, vydané brněnským Petrovem, Milan Ohnisko vytahuje z rukávu vějíř aforizujících povzdechů, drobných verbálních kulišáren, překlepů a přeslechů, které fungují na principu Duchampových ready-mades, ale i jazykových her a hříček o sobě. Jejich tématem je autor sám, respektive jeho prožitky, mnohdy obnažené až na kůži, prostoupené otevřenou erotikou. Oproti předchozím sbírkám ale ubylo situačních gagů a přibyl důraz na jazyk a jeho komický potenciál. Básník doširoka otvírá „ústa pro jazyk český“ a z nich se na čtenáře sypou „finta v žité básně v prose“, anebo „vnady Vandy“. Mnohdy tu „slovo je jen zvuk“, respektive jenom znak, ale když si Ohnisko sejme z tváře masku radosti z lexikálních možností, objeví se pod ní tvář, ve které stojí vepsáno, že „život je tím nač nemám sílu“.

Proud rozmarných průpovědek a skopičin se slovy, významových asociací i echolálií najednou umlkně, a je to sám autor, který teď zírá do černého chřtánu nicoty a smrti. Komiku v knížce *Milancolia* – a ostatně i v subtilních negativních kresbách Vladimíra Kokolie – jako by vystavěl strach ze světa, někdy až zbledlá, urputná potřeba symbolického opevnění, spásného přibytku, záchranného lana, pomyslného kouzla, které zažene konec. Je to právě básníkův život, co novou sbírku Milana Ohniska drží nejvíc při životě.

Jak moc se mě to týká?

Není to tak dlouho, co se Tomáš Kafka (1965) připomněl zdejší čtenářské obci jako záslužný překladatel: Z německého jazyka převedl do češtiny dvojici knížek z poloviny 19. století, mravoučných obrázkových kulišáren pro děti *Max a Mořic a Ježípetr*. Svorníkem těchto útlých básnických sbírek, z nichž první sleduje dobrodružství dvojice malých roš-

táků a druhá se hemží fantastickými postavami a jejich příběhy, byl jednak vázaný verš, jednak uchvacující práce autorů Wilhelma Busche a Heinricha Hoffmanna s dětským viděním světa, tedy s naivitou. S toutéž zbraní se nyní Kafka v roli básníka pokouší bojovat proti stereotypní všednosti, pokouší se vymezit svými komickými glosami vůči aktuálnímu společensko-kulturnímu dění, ale i vůči vlastnímu světu, najmě zkušenostem s četbou, či zálibám, z nichž na prvním místě stojí poněkud nepoetická kopaná.

Sbírka *Verše v roce*, titulem snad upomínající na Kolářovy poválečné *Dny v roce*, vychází v nakladatelství Petrov devět let po Kafkově druhé knížce *Ze světa* a jedenáct roků od prvotiny *Kvaše*. Hned úvodní z textů, kterým je po celou sbírku nejvlastnější forma čtyřverší, sděluje, že hermetické existenciální šifry od autora rozhodně čekat nemáme: „Ty jsi myslel na hloubku? / Co tě vede, holoubku!“ rýmuje Kafka a ozřejmuje tím čtenáři, že jemu půjde v následující básnické sumě výlučně o povrch, o každodenní efemérnosti, přesně takové, jaké nabízejí média, pro jedno z nichž – deník Mladá fronta Dnes – texty v minulých letech vznikaly. Nic proti tematizaci obyčejnosti, nebo dokonce banality! Ba naopak. Jak víme ze slovesných projevů celé řady naivních básníků, Svobodou Plumlovským počínaje přes Mrázka Hořického až k současnému Mnoháčku Zgublačenkovi, jejich bezelstné a upřímné vidění světa dokáže vydat podivuhodně osvěžující poetické plody – ostatně k posledním dvěma jmenovaným Kafka vědomě či nevědomě některými svými rýmy odkazuje („Nebudem tu navždycky – / Poborský i Rosický“, resp. „Při sledování kriminálky / napijem se minerálky, / při reálném zločinu / nechceme znát příčinu.“).

Jenže už po přečtení pár stránek z *Veršů v roce* vyjde najevo, že tahle naivita je záměrná, že nepřichází mimovolně, ale autor si ji v přesných dávkách sám ordinuje. Že tedy kráčí o jakousi intelektuální hru tvůrce, který ovšem zdaleka nedisponuje takovými stylizačními schopnostmi ani komickým potenciálem, aby rozechvěl bránci tak, jak se to daří v podobných stylizacích jeho kolegům Brikiusovi, Wernischovi anebo Jamkovi. Z celé řady Kafkových textů, mnohdy s makaronským příděchem, narážejících na kulturní i politické dějiny stejně tak jako na momentální jednotlivosti, jich po zaklapnutí sbírky v čtenáři rezonuje minimum. Básník je silný tam, kde se dívá do sebe, glosuje svoje procházky přírodou, ale v momentě, kdy si nasadí masku zahraničně politického nebo sportovního komentátora, začínají jeho rýmy skřípat a poezie z nich rychle mizí. Spíše než doporučit k přečtení informačně řídký, zato však vydatně sebezradlicí a kafkoadorační doslov Josefa Chuchmy, si dovolueme na závěr citovat parafrázi Kafkovy básně Zvířata: „Nic moc. / Kafka v roli / glosátora všednost žvýká. / Jak moc? / Jak moc se mě to týká?“

Větrní ve snu

Olomoucký básník Radek Malý (1977), který se souběžně profiluje také jako překladatel z německého jazyka a autor knížek pro děti, zaujal kritiku už svojí prvotinou *Lunovis*, která se na knihkupeckých pul-

tech objevila v roce 2001. Okouzlení raným německým expresionismem, zejména jeho traklovskou, melancholickou a sebezničující polohou, útočné a sympaticky drzé, ale stejně tak pochybuující a sebeironické veršování dovedlo Malého přes tři roky staré *Vraní zpěvy*, svazek, za který získal Cenu Jiřího Ortena za rok 2002, k právě vydanému titulu *Větrní* – sbírce, která vznikala v letech 2002–2003 převážně na cestách mezi Českem, Rumunskem, Francií, Rakouskem a Itálií a soudě podle uváděných datací převážně v podzimních a zimních měsících.

Jestliže *Lunovis* na jedné straně zaplavovaly vlny noci a tmy, veršům vládly depresivní nálady tančící se smrtí a „sluncem“, které „chrlí krev“, a na straně druhé tuto apokalyptickou atmosféru prořezávaly proudy očištného měsíčního světla, tedy vůle k revoltě, *Větrní* jsou sbírkou daleko více smířlivou a prostou explicitního napětí. Černota zde ustupuje hnědi a žluti, ale také mořské modři – tedy těm barvám, kterými své nadčasové verše maloval básník Šebestiána ve snu, Georg Trakl. Dřívější výsměšné hroty mladického antimilitarismu a anarchistických proklamací se nyní rozpouštějí v plochách objímající melancholie a skepse, vztek odeznívá. Jako by si Malý konečně zvykl na skutečnost, do které proti své vůli přišel, a naučil se v ní dýchat, jako by tanec na onom „podivném plytkém plese příšer“ vyměnil za herbář podzimu, kterým teď zvolna a potichu listuje.

Bezmála surreálnou a předmětností zatíženou obraznost Radka Malého, která svádí k vizualizaci jeho veršů a k jejich srovnáním s výjevy na plátnech Dixe, Grosze, Schmidta-Rottluffa anebo Beckmanna, umocňuje, a to znovu od *Lunovisu* po nynější titul, vysoká kultura formy, až marnotratná nápaditost, s jakou básník surfuje mezi klasickou znělkou a polemikami s tradičním veršovým členěním. Jeho rýmy, občasně užité aliterace nebo makaronské, české-německé pořouchlosti navíc neztrácejí v plynutí básní význam, neproměňují se, tak jako příkladně u Bogdana Trojaka, v planou estetickou manýru. Skoro naopak: Právě v rýmech tento básník skrývá pointy; právě rýmy jeho poezie graduje. A graduje také frekvencí otázek, která dalece převyšuje četnost odpovědí. Otázky a cesty, které se od nich rozbíhají všemi směry – to jsou dnešní ukazatele v sešeřelé a uhrančivé básnické krajině Radka Malého.

IVO HARÁK / Více odvahy k básni, více práce nad ní

Zdeňka Tlustá: Pod klepítky, ateliér grafického designu – FUUD UJEP, Ústí nad Labem 2005, 1. vydání, náklad a cena neuvedeny, 60 stran.

bych si žádal od knižního debutu dalšího z talentů, kteří prošli škamami ústecké pedagogické fakulty – **Zdeňky Tlusté**.

Autorčino mládí s nedostatkem literárních zkušeností mohou patrně za to, že naše básnířka zůstává kdesi v půli cesty mezi básněním

tradičním, realistickým – a poezií surreálnou, k níž v posledním období inklinuje a která představuje v jejím spisování linku výraznější a průraznější.

Jestliže je *naivistický jazykový surrealismus* u takového Jana Nováka věci volby a tvorby (a také zakotvení básní v prostoru řeči), zdá se u Zdeňky Tlusté být spíše věci ozvláštňení a kalkulu: „v popředí srp / vodostálá / naivita // nálada / v podbříšku / popíchavá.“ Jenomže právě tento typ básnění se dožaduje výrazové přesnosti; byť i ta v textu místy prosakuje: „teď / nebo / skoro.“

Autorčiny *nálezy* působí dojmem nahodilého archeologického průzkumu – a nikoli záměrných hlubinných sond: „malba uklání se / osudu / sklizní.“ Apartní seřazení nesrostitého kotví v jakémsi matném povědomí o tom, co by se mohlo zvát básní – co by jako báseň mohlo vypadat: „kolik hodin / zpřesní apoštol / nedělí patnáct / na ochutnávku.“

Myslím, že právě nedostatek odvahy k typickému tu báseň proměňuje v pouhou ilustraci jejího názvu: *filozof*: „v kobylinec / proměněn / vrt // hlad / ustrojené / nazdařbůh.“

Na hrané insitnosti troskotá pokus o báseň ostřeji rytmovanou a rýmovanou: „flegmatické hráze / z lepé anabáze / najde zítra snad / klíč rezavých vrat“ (u Milana Kozelky jsme něco podobného četli dříve – a lépe /totiž: vtipněji/ napsané).

Byť jsou – ve své stručnosti – pokusy o *poezii velkých pravd* poněkud nedonošené („srpen přinesl / stín / rtu / oku / chůzi // září doplatilo / dluh / rtu / oku / hrobu“), nechybí ani reálnému pólu poezie Zdeňky Tlusté obrazy až překvapivě přesné a přílehlavé: „kouř z čaje vábí k políbení / avšak jen způli rtu.“

Přesto mi umělecky přínosnější připadá cesta k pólu surreálnému: „slepota hladových je veselící / kreslí po stole nehty dlouhými jak nedělní oběd.“ Včetně oněch *humorných* přesahů: „smrkne otec / plivne děda / jedí pravnoučata.“

Propříště bude tedy zapotřebí více se oddat nadreálné obrazivosti a vypustit z lahve džina podvědomí. Neboť chodíce při zdi najdeme leda –

Tvůrčí potenciál by tu byl. Ale teprve druhá-třetí sbírka odliší mezi těmi, kdož básně píší, a těmi, kdož jsou básníky. I když se ani za svoji prvotinu *Pod klepítky* nemusí Zdeňka Tlustá stydět: za invenční grafickou úpravu publikace „může“ ovšem Helena Kopecká, pro niž se tato kniha stala závěrečnou bakalářskou prací. V tomto směru: jen houšť a větší kapky!